

Správa

o stave národnostného školstva
za rok 2013¹

Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny
2014

¹Správa je spracovaná v súlade s čl.3 písm. g) Štatútu Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny

Obsah

Úvod	3
Bulharská národnostná menšina	5
Česká národnostná menšina	7
Chorvátska národnostná menšina	9
Maďarská národnostná menšina	11
Moravská národnostná menšina	21
Nemecká národnostná menšina	22
Poľská národnostná menšina	23
Rómska národnostná menšina	25
Rusínska národnostná menšina	32
Ruská národnostná menšina	37
Srbská národnostná menšina	38
Ukrajinská národnostná menšina	39
Židovská národnostná menšina	42
Príloha č. 1	43
Príloha č. 2	44
Príloha č. 3	55

Úvod

Správa o stave národnostného školstva za rok 2013 (ďalej len „správa“) na základe článku 3 písm. g) Štatútu Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny popisuje možnosti vzdelávania príslušníkov národnostných menšín predovšetkým z pohľadu vzdelávania v jazykoch národnostných menšín v roku 2013.

Prípravou správ² za rok 2013 sa zaoberal Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny (ďalej len „VNMES“) na svojom XI. zasadnutí dňa 12. novembra 2013. V záujme zefektívnenia a posilnenia participatívneho procesu bolo na návrh predsedníčky VNMES prijaté uznesenie č. 33. Predmetným uznesením VNMES zobral na vedomie informáciu o návrhu štruktúry správ a odporučil predsedníčke VNMES zriadiť pracovnú skupinu zloženú zo zástupcov a zástupkýň jednotlivých národnostných menšín – expertov a expertiek na danú problematiku a zástupcov štátnej správy – Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, Ministerstva kultúry SR, Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR a Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, ktorá pripraví správy.

Zloženie dočasnej pracovnej skupiny pozostávalo z 13 zástupcov a zástupkýň národnostných menšín a 8 zástupcov a zástupkýň štátnej správy. Expertov a expertky za národnostné menšiny nominovali členovia a členky VNMES. Predsedníčka VNMES ich nominácie plne akceptovala. Dočasná pracovná skupina bola zriadená na obdobie od 5. decembra 2013 do 15. februára 2014 a stretla sa trikrát, 5. decembra 2013, 20. januára 2014 a 30. januára 2014.

Na prvom zasadnutí členovia a členky dočasnej pracovnej skupiny schválili štruktúru správ a časový harmonogram ich vypracovania. Štruktúra správ bola totožná s minuloročnou štruktúrou, čo umožňuje sledovať medziročné posuny. Štruktúra správy je prílohou č. 1 materiálu.

Zástupcovia a zástupkyne štátnej správy v dočasnej pracovnej skupine mali možnosť z odborného a vecného hľadiska hodnotiacu správu pripomienkovať. Mnohé z pripomienok boli expertmi a expertkami za národnostné menšiny zohľadnené, niektoré pripomienky autori pri spracovaní správ neakceptovali. Tieto pripomienky, prípadne stanoviská k nim sú uvedené

² Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť na základe článku 3 Štatútu Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny písm. f), g) a h) každoročne vypracúva:

- hodnotiacu správu o podpore kultúr národnostných menšín;
- správu o stave národnostného školstva;
- správu o používaní jazykov národnostných menšín.

ako prílohy k jednotlivým správam. Pripomienky tvoria prílohu č. 2 materiálu. Jednotlivé správy za národnostné menšiny odrážajú názory expertov a expertiek za národnostné menšiny.

Správa mapuje všetky úrovne vzdelávania z pohľadu príslušníkov národnostných menšín, možnosti vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov podieľajúcich sa na výchove a vzdelávaní príslušníkov národnostných menšín a bola snaha definovať aj špecifiká v oblasti výchovy a vzdelávania. Vzhľadom k tomu, že viaceré národnostné menšiny žijúce v Slovenskej republike nemajú inštitucionálne zabezpečenie v tejto oblasti, správy mapujú aj neformálne vzdelávanie a vzdelávanie v osvojení si, prípadne zdokonalení sa v jazyku národnostnej menšiny. Vzhľadom k tomu, že v oblasti národnostného školstva sú výrazné rozdiely medzi jednotlivými menšinami, niektoré správy sú veľmi stručné.

V závere niektorých správ sú špecifikované priority pre skvalitnenie tejto oblasti na rok 2014. Texty autorov a autoriek prešli čiastočnou jazykovou a štylistickou korektúrou.

Bulharská národnostná menšina

Vzdelávanie sa realizuje prostredníctvom nasledovných inštitúcií:

- Súkromná materská škola Christa Boteva, Záporožská 8, 851 01 Bratislava

Zriaďovateľom školy je Občianske združenie priateľov Bulharskej školy Christa Boteva v Bratislave. Materskú školu navštevuje 50 detí bulharskej, slovenskej a inej národnosti.

- Súkromná bulharská základná škola a Súkromné bulharské gymnázium Christa Boteva, Záporožská 8, 851 01 Bratislava

Zriaďovateľom školy je Ministerstvo školstva a vedy Bulharskej republiky v Sofii. Na Slovensku je zaradená do siete škôl a školských zariadení ako súkromná škola s vyučovacím jazykom bulharským. Školu navštevujú žiaci a študenti bulharskej, slovenskej a inej národnosti. V školskom roku 2013/2014 školu navštevuje 97 žiakov. Vyučovanie je v bulharskom jazyku, ako cudzí jazyk sa vyučuje anglický jazyk. Slovenský jazyk sa vyučuje podľa učebných osnov SR, maturuje sa povinne zo slovenského jazyka a literatúry, bulharského jazyka a literatúry, z iného predmetu podľa výberu povinne a je možné si vybrať aj ďalší maturitný predmet. Maturanti dostávajú maturitné vysvedčenia v slovenskom a v bulharskom jazyku. V novembri roku 2013 škola oslávila 65. výročie svojho vzniku.

- Súkromná bulharská základná škola a Súkromné bulharské gymnázium Christa Boteva
Škola nadviazala kontakt so základnou školou v Svätom Antone a spoločne zrealizovali dve podujatia. Technické a materiálne vybavenie Súkromnej bulharskej základnej školy a gymnázia Christa Boteva je podľa hygienických a ergonomických noriem, platných v Slovenskej republike. Učebnice a učebné pomôcky sú zabezpečené Ministerstvom školstva Bulharskej republiky a sú v bulharskom jazyku. Pedagógovia nemajú možnosti ďalšieho vzdelávania v rámci kontinuálneho vzdelávania v menšinovom jazyku.

- Katedra slovanských filológií Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave

Na katedre v tomto roku študuje 11 študentov bulharskej, slovenskej a inej národnosti. Okrem bulharského jazyka si môžu vybrať aj iné slovanské jazyky. Vedúcou katedry je doc. PhDr. Mária Dobříková, CSc.

- Prešovská univerzita

Univerzita dlhoročne spolupracuje s Univerzitou Episkopa Konštantína Preslavského v Šumene (Bulharsko).

- Bulharský kultúrny inštitút

Ďalšou možnosťou vzdelávania príslušníkov bulharskej národnostnej menšiny sú kurzy bulharského jazyka v inštitúte.

Priority na rok 2014

V roku 2014 chceme naďalej upevňovať bulharsko-slovenské vzťahy so zameraním na komunikáciu našich študentov v bulharskom jazyku, spoznávanie literatúry a reálií krajiny. Ďalšou z priorít je naplnenie prváckej triedy v školskom roku 2014/2015.

Chceme zorganizovať kurz bulharského jazyka pre rodičov a príbuzných žiakov Bulharskej základnej školy slovenskej a inej národnosti a zúčastniť sa na multikultúrnom podujatí v maľovaní veľkonočných kraslíc spoločne pre slovenské deti a deti príslušníkov bulharskej a maďarskej národnostnej menšiny.

Česká národnostná menšina

Na Slovensku v súčasnosti neexistuje žiadne školské zariadenie s českým vyučovacím jazykom. V zmysle platných zákonov a medzivládnych zmlúv majú študenti stredných a najmä vysokých škôl na Slovensku možnosť študovať po úspešnom zložení prijímacích skúšok na príslušnej strednej a vysokej škole na území Českej republiky. Týka sa to aj občanov SR, hlásiacich sa k českej a moravskej národnostnej menšine, ktorí to podľa možnosti a záujmu využívajú.

České menšinové združenia nemajú ani vedomosť o subjekte, ktorý by sa dlhodobo venoval vzdelávaniu v českom jazyku či už detí, mládeže alebo dospelých. Niektoré súkromné jazykové školy občas ponúkajú kurzy češtiny (zvyčajne určené najmä cudzincom).

Na úrovni vysokého školstva v minulosti existovalo štúdium bohemistiky v rámci katedry slovanských jazykov na Univerzite Komenského v Bratislave. Pre nízky záujem a problémy s dochádzaním lektora z Brna však malo iba krátke trvanie. Možnosť fakultatívneho štúdia českého jazyka a literatúry zvažovali aj ďalšie univerzity, no bez účasti občianskych združení českej menšiny, preto podrobnosti nepoznáme.

Česká menšina na Slovensku, najmä príslušníci staršej generácie, vo väčšine považuje slovensko-českú bilingválnosť za prirodzenú a nemá problém s komunikáciou alebo vzdelávaním sa v štátnom jazyku. So zreteľom na vyše 70-ročnú tradíciu jednotného školstva v rámci bývalého spoločného štátu príslušníci českej menšiny v SR a ich potomkovia doteraz bez problémov navštevujú slovenské školy.

S ohľadom na výrazný pokles počtu príslušníkov českej národnostnej menšiny v ostatnom desaťročí nepovažujeme v najbližšom období otázku českého národnostného školstva na území SR za reálnu. Pri pomerne nízkom zastúpení príslušníkov českej menšiny takmer na celom území Slovenska by z hľadiska dostatku žiakov prichádzali do úvahy iba najväčšie mestá ako Bratislava, Žilina alebo Košice. Z iniciatívy českých úradov sa už v minulosti uskutočnila v Bratislave prieskumná anketa, za akých podmienok by v českých a zmiešaných rodinách mali rodičia záujem posielat' dieťa do českej školy, z nej však vyplynulo, že väčšina rodičov by uprednostnila bližšiu slovenskú ako priveľmi vzdialenú českú školu.

V oblasti školstva a vzdelávania v českom jazyku česká menšina uprednostňuje prirodzené formy výučby a uchovania jazyka aj v podmienkach rýchlo postupujúcej

asimilácie formou väčšej dostupnosti českého jazyka v médiách a vzájomnou komunikáciou na kultúrnych a spoločenských podujatiach.

Podporujeme myšlienku výučby českého jazyka, literatúry a reálií ako nepovinného predmetu na stredných školách, čo by uľahčilo aj adaptáciu slovenských študentov na českých vysokých školách, posilnilo povedomie potomkov českej národnostnej menšiny v SR a podporilo udržanie vzájomnej zrozumiteľnosti českého a slovenského jazyka u mladej generácie.

Chorvátska národnostná menšina

Príslušníci chorvátskej národnostnej menšiny nemali ani v roku 2014 možnosť vzdelávať sa vo svojom materinskom jazyku na žiadnom type materských, základných a stredných škôl na Slovensku. Deti niektorých príslušníkov chorvátskej národnostnej menšiny navštevujú základné školy v chorvátskych obciach v susednom Burgenlande, ide však o mizivé percento detí. Výučba na týchto základných školách v susednom Rakúsku je v staro-chorvátskom jazyku tzv. „*gradišćansko-hrvatski*“, ktorý je aj materinským jazykom drvivej väčšiny príslušníkov chorvátskeho etnika na Slovensku.

Výučba spisovného chorvátskeho jazyka na stredoškolskej úrovni je možná na Súkromnom Gymnáziu Žitavská 1. v Bratislave a na vysokoškolskej úrovni na Katedre slavistiky na Univerzite Komenského v Bratislave. Pre príslušníkov chorvátskej národnostnej menšiny (ide predovšetkým o deti a mládež) je organizovaná výučba spisovného chorvátskeho jazyka prostredníctvom lektorky z Chorvátska. Výučba je raz za týždeň v každej obci, kde žijú Chorváti a je na dobrovoľnej báze pre záujemcov. Náklady spojené s touto výučbou hradí Ministerstvo školstva Chorvátskej republiky. Okrem toho sa organizujú aj iné dobrovoľné druhy výučby chorvátskeho jazyka pre záujemcov, narodených v Devínskej Novej Vsi (prostredníctvom projektu *CROats in SlovaKia and AusTria*, realizovaného v rámci programu Európskej únie pre Európsku územnú spoluprácu).

Zákon č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov na Slovensku nepovažuje jednotlivé mestské časti za samostatné municipality a na základe toho chorvátska národnostná menšina už aj historicky žijúca v dostatočnej koncentrácii v niektorých v mestských častiach Bratislavy, ako napríklad v Jarovciach a Čunove, nespĺňa kritériá minimálneho množstva príslušníkov chorvátskeho etnika v danej obci, ktorou je podľa tohto zákona Bratislava. Z uvedeného je zrejmé, že inštitucionálne zabezpečenie príslušníkov chorvátskej národnostnej menšiny na úrovni miestnej samosprávy, miestnej štátnej správy ani ústrednej štátnej správy nie je.

Pedagógovia, vyučujúci chorvátsky jazyk v rámci voľno-časových aktivít v jednotlivých obciach, sa každoročne zúčastňujú na seminároch organizovaných inštitúciou „*Hrvatska matica iseljenika*“ v Chorvátsku.

Prioritou ostáva zabezpečiť výučbu chorvátskeho jazyka záujemcom a to v najvyššej možnej miere formou dobrovoľných kurzov, seminárov a sústrezení. Tiež chceme pokračovať vo výučbe chorvátskeho jazyka u detí a mládeže inou formou, napríklad aj prostredníctvom projektu, „Medzinárodný letný tábor detí a mládeže v Chorvátsku“, ktorého sa v roku 2013 zúčastnilo asi 80 detí príslušníkov chorvátskej národnostnej menšiny žijúcej na Slovensku.

Maďarská národnostná menšina

Úvod

Hodnotiaca správa bola spracovaná na základe zadania Úradu splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny zo dňa 5.12.2013 a obsahuje odpovede na otázky kladené vo východiskách k vypracovaniu hodnotiacich správ poskytnutých Úradom splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny.

Hodnotiaca správa obsahuje údaje aktuálne k 31.12.2013 a reflektuje subjektívne názory príslušníkov národnostných menšín, ktorí sa podieľali na jej vypracovaní, tam kde bolo možné vychádzať z literatúry alebo výskumov je uvedený zdroj buď priamo v texte alebo v poznámke pod čiarou.

Vzhľadom k tomu, že napriek požiadavke príslušníkov maďarskej menšiny bol vypracovaním hodnotiacej správy poverený iba jeden odborník s veľmi limitovanou časovou dotáciou na prácu (60 hodín), nebolo možné poskytnúť komplexný, detailne rozpracovaný obraz o stave národnostného školstva maďarskej národnostnej menšiny. Ambíciou tejto správy je vystihnúť najpodstatnejších udalostí roka 2013 v oblasti národnostného školstva maďarskej národnostnej menšiny na Slovensku a podanie zoznamu najpálčivejších problémov, ktoré je potrebné riešiť v nasledujúcom roku.

1 MOŽNOSTI VZDELÁVANIA V MAĎARSKOM JAZYKU

1.1 Zoznam škôl a školských zariadení, vzdelávacích inštitúcií a ich stručná charakteristika

V súvislosti s charakteristikou materských škôl, základných škôl a stredných škôl z kvantitatívneho hľadiska považujeme za potrebné posúdiť, či je dostatočný počet škôl a školských zariadení, ktoré zabezpečia pre každého príslušníka maďarskej menšiny prístup k vzdelaniu v materinskej reči. Na zodpovedanie tejto otázky sme skúmali, či podiel škôl a školských zariadení s vyučovacím jazykom maďarským na celkovom počte škôl a školských zariadení na Slovensku zodpovedá podielu obyvateľov trvalo bývajúcich na Slovensku s maďarským materinským jazykom na celkovom počte obyvateľstva, ktorý je vo výške 9,43 %³.

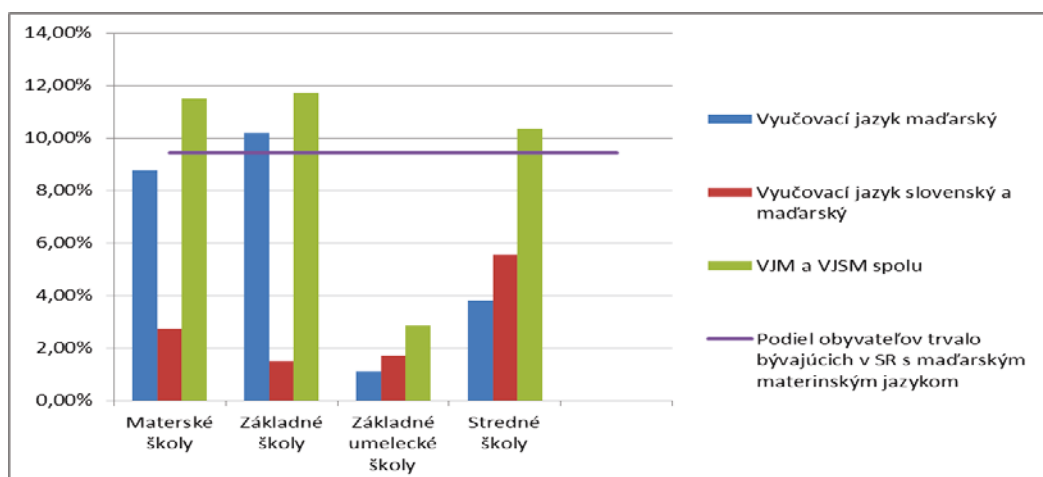
Tabuľka č. 1: Porovnanie počtu materských, základných, základných umeleckých a stredných škôl⁴

	materské školy		základné školy		základné umelecké školy		stredné školy	
	počet	- %	počet	- %	počet	- %	počet	- %
Celkový počet škôl na Slovensku	3042	100 %	2312	100 %	1156	100 %	869	100 %
Vyučovací jazyk maďarský (VJM)	267	8,78%	236	10,21%	13	1,12%	33	3,80%
Vyučovací jazyk slovenský a maďarský (VJSM)	83	2,73%	35	1,51%	20	1,73%	57	6,56%
VJM a VJSM spolu	350	11,51%	271	11,72%	33	2,85%	90	10,36%

³ Štatistický úrad Slovenskej republiky, číslo: 900-0056/2012, kód: 023712, okruh Sčítanie obyvateľov, domov a bytov, jún 2012

⁴ Zdroj údajov: <http://www.uips.sk/registre/vyber-skol-podla-kriterii>, aktualizované 19.12.2013

Graf č. 1: Porovnanie počtu materských, základných, základných umeleckých a stredných škôl²

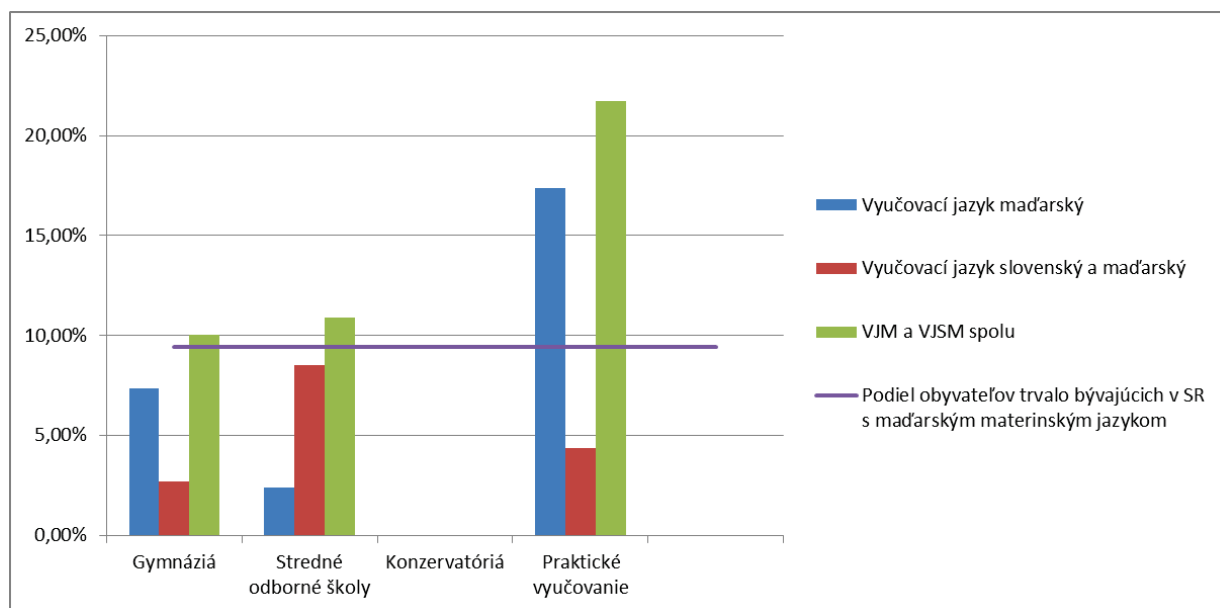
Tabuľka č. 2: Porovnanie počtu jednotlivých druhov stredných škôl²

	Celkom	VJM*		VJSM**		VJM+VJSM	
		počet	%	počet	%	počet	%
Gymnázia	259	19	7,34%	7	2,70%	26	10,04%
Stredné odborné školy	588	14	2,38%	50	8,50%	64	10,88%
Konzervatóriá	22	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Praktické vyučovanie	23	4	17,39%	1	4,35%	5	21,74%

* VJM = vyučovací jazyk maďarský

** VJSM = vyučovací jazyk slovenský a maďarský

Graf č. 2: Porovnanie počtu jednotlivých druhov stredných škôl²

Tabuľka č. 3: Porovnanie počtu jednotlivých druhov škôl a školských zariadení²

	Celkom	VJM*		VJSM**		VJM+VJSM	
		počet	%	počet	%	počet	%
MŠ pre deti so zdravot. znevýhodnením	57	0	0,00%	1	1,75%	1	1,75%
ZŠ pre žiakov so zdravot. znevýhodnením	253	8	3,16%	14	5,53%	22	8,70%
SŠ pre žiakov so zdravot. znevýhodnením	11	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Praktické školy	58	2	3,45%	1	1,72%	3	5,17%
Školy pre deti alebo žiakov s nadaním	5	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Odborné učilištia	23	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
MŠ pre deti so zdravot. znevýhod.inter.	19	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
ZŠ pre žiakov so zdravot. znevýhod.inter.	68	1	1,47%	4	5,88%	5	7,35%
SŠ pre žiakov so zdravot. znevýhod.inter.	8	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Praktické školy internátne	20	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Odborné učilištia internátne	26	0	0,00%	3	11,54%	3	11,54%
Jazykové školy	52	0	0,00%	2	3,85%	2	3,85%
školské výchovno-vzdelávacie zariadenia	3042	223	7,33%	42	1,38%	265	8,71%

* VJM = vyučovací jazyk maďarský

** VJSM = vyučovací jazyk slovenský a maďarský

Možnosti vzdelávania v maďarskom jazyku je zabezpečené na školách s vyučovacím jazykom maďarským a na školách s vyučovacím jazykom slovenským. Okrem štátnych škôl vyučovanie v maďarskom jazyku prebieha aj na súkromných a cirkevných školách. Zo zostavených tabuliek je zrejmé, že percentuálne zastúpenie škôl v oblasti stredných škôl, základných umeleckých škôl, základných škôl pre žiakov zo zdravotným znevýhodnením je veľmi nízke (v nedostatku iného riešenia je potrebné pre týchto žiakov zabezpečiť štipendium v Maďarsku). Samotný počet škôl nemôže objektívne charakterizovať, či sú dostatočné možnosti na vzdelávanie v materinskom jazyku. Je potrebné vychádzať aj z počtu tried, resp. z počtu žiakov. Ak zohľadníme aj veľkosť školy (počty žiakov), tak je zrejmé, že počet žiakov študujúcich v školách s vyučovacím jazykom maďarským je nižší ako 9,43 %. Dôvodom je to, že v mnohých prípadoch nie je v mieste pobytu dostupné vyučovanie v maďarskom jazyku. Práve preto je potrebné brať do úvahy aj priestorové rozloženie škôl, a v prípade stredných škôl aj štruktúru učebných odborov. Vzhľadom na nedostupnosť údajov o národnej príslušnosti, exaktne nie je možné sledovať príčiny vplývajúce na rodičov pri slobodnom výbere vyučovacieho jazyka školy pre svoje dieťa.

1.2 Vysoké školy

Na spracovanie tejto časti hodnotiacej správy navrhujeme zriadiť osobitnú pracovnú skupinu Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny (ďalej len „Výbor“).

1.3 Iné druhy vzdelávania

Na spracovanie tejto časti správy navrhujeme zriadiť osobitnú pracovnú skupinu Výboru.

2 INŠTITUCIONÁLNE ZABEZPEČENIE VÝCHOVY A VZDELÁVANIA PRÍSLUŠNÍKOV NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN

Na spracovanie tejto časti hodnotiacej správy navrhujeme zriadiť osobitnú pracovnú skupinu Výboru.

3 VYBAVENOSŤ ŠKÔL A ŠKOLSKÝCH ZARIADENÍ S VYUČOVACÍM JAZYKOM MAĎARSKÝM ALEBO S VYUČOVANÍM MAĎARSKÉHO JAZYKA

Bez predchádzajúcej hlbšej analýzy možno konštatovať, že vybavenosť škôl s vyučovacím jazykom maďarským s učebnými pomôckami je porovnateľné s ostatnými školami na Slovensku. Problémy sa vyskytujú so zabezpečením učebníc (preklady vo viacerých prípadoch nespĺňajú odborné kritéria, chýba vlastná tvorba, prekážky sú pri používaní a adaptácii učebníc z Maďarska, učebnice vlastivedy a dejepisu neobsahujú menšinové hľadisko). Z dôvodu zníženia počtu žiakov, prevádzkovanie školských priestorov je neefektívne. Z dôvodu absencie analýzy stavu a dôležitosti otázky na spracovanie tejto časti hodnotiacej správy navrhujeme zriadiť osobitnú pracovnú skupinu Výboru.

4 MOŽNOSTI NA ĎALŠIE VZDELÁVANIE PEDAGOGICKÝCH A ODBORNÝCH ZAMESTNANCOV V MAĎARSKOM JAZYKU

Je potrebné zdôrazniť, že ďalšie vzdelávanie pedagógov na Slovensku zabezpečujú hlavne metodicko-pedagogické centrá z projektov Európskej únie, čo spôsobuje, že má monopolné postavenie na tomto trhu voči ostatným neštátnym inštitúciám poskytujúcim obdobné služby. Zriadením pracoviska v Komárne oproti predchádzajúcim rokom sa zvýšili možnosti absolvovania vzdelávania aj v maďarskom jazyku, avšak doteraz nie je zabezpečené takéto vzdelávanie pre vedúcich zamestnancov. Na spracovanie tejto časti hodnotiacej správy navrhujeme zriadiť osobitnú pracovnú skupinu Výboru.

5 ŠPECIFIKÁ VÝCHOVY A VZDELÁVANIA DETÍ PRÍSLUŠNÍKOV MAĎARSKEJ MENŠINY V ŠKOLÁCH A ŠKOLSKÝCH ZARIADENIACH S VYUČOVACÍM JAZYKOM SLOVENSKÝM

Špecifiká, metódy a účinnosť vzdelávania detí príslušníkov maďarskej menšiny zatiaľ neboli predmetom výskumov, práve preto nie je možné hodnotiť túto tému. Na spracovanie tejto časti hodnotiacej správy navrhujeme zriadiť osobitnú pracovnú skupinu Výboru.

6 VZŤAH ŠKÔL A ŠKOLSKÝCH ZARIADENÍ S VYUČOVACÍM JAZYKOM SLOVENSKÝM A ŠKÔL A ŠKOLSKÝCH ZARIADENÍ S VYUČOVACÍM JAZYKOM MAĎARSKÝM

Na spracovanie tejto časti hodnotiacej správy navrhujeme zriadiť osobitnú pracovnú skupinu Výboru.

7 PRIORITY, RESP. POTREBY RIEŠENIA V ROKU 2014

V oblasti národnostného školstva maďarskej menšiny nedošlo v roku 2013 žiadnemu pozitívnemu posunu. Naďalej pretrvávajú:

- nedostupnosť vzdelávania v materinskom jazyku na určitých druhoch škôl (vid'. jednotlivé tabuľky a grafy vyššie),
- nedostupnosť informácií a odborných materiáloch v oblasti školstva v maďarskom jazyku - Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo školstva“), Ústav informácií a prognóz školstva, Iuventa a iné), a je potrebné zabezpečiť - ak je nevyhnutné, tak vykonať aj legislatívne zmeny - aby orgány verejnej moci a nimi zriadené inštitúcie v oblasti školstva svoje informácie a materiály zverejnené na webových sídlach a na nimi zriadených portáloch, materiály distribuované pre školy a školské zariadenia sprístupňovali aj v maďarskom jazyku⁵,
- neexistencia vedecko-výskumnej činnosti venovanej zisteniu stavu a potrieb národnostného školstva na Slovensku.

⁵ tým nie je dotknutá povinnosť orgánov verejnej moci a nimi zriadených právnických osôb používať vo svojej činnosti štátny jazyk a všetky písomné materiály zverejňovať na svojich webových sídlach v štátnom jazyku.

Foto: Tibor Somogyi

Ministerstvo školstva vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky pripravilo v roku 2013 novelu zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon). Tá okrem iného sleduje úpravu maximálneho počtu žiakov v triedach základných škôl. Novela zákona bola pripravená bez predchádzajúcej konzultácie so zástupcami

maďarskej menšiny, čím došlo k porušeniu participatívneho práva príslušníkov maďarskej menšiny zakotveného v Ústave SR⁶. V deň hlasovania o tomto návrhu v Národnej Rade Slovenskej republiky (5.12.2013) sa konala pred jej budovou demonštrácia⁷. Malú čiernu rakvu s nápisom „malé školy“ doniesli pred parlament zástupcovia demonštrantov, ktorí nesúhlasili s návrhom novely ani po procedurálnej, ani po obsahovej stránke. „Pri návrhu zákona však ministerstvo školstva vôbec neberie do úvahy charakteristické črty sídelnej štruktúry Slovenska. Návrh neberie ohľad ani na vyváženosť a na spravodlivé financovanie škôl s menším počtom žiakov, čo by dalo šancu zriaďovateľom a komunite v prípade záujmu zachovať miestnu školu. Ako zapôsobí na vitalitu a na rozvoj obcí pozatváranie pätiny všetkých základných škôl na Slovensku a tretiny škôl s vyučovacím jazykom maďarským? Najvýraznejšie negatívne dopady zasiahnu školy bez rozdielu na vyučovacím jazyk v obciach, kde žije spolu slovenské a maďarské obyvateľstvo. Nebude dodržané sľúbené status quo a pozatváraním škôl možno štát neušetrí ani toľko, aby sa mohol postarať o bezpečné cestovanie 6-7 ročných detí do susednej školy.“⁸ Napriek demonštráciám došlo k schváleniu novely. Schválená novela bude mať dopad na 441 základných škôl z celkového počtu 2204, čo je 20 %. Z toho 360 je počet základných škôl s vyučovacím jazykom slovenským (18,56 %) a 81 je počet základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským (30,56%). Schválená novela má teda neúmerne negatívnejší dopad na základné školy s vyučovacím jazykom maďarským. Návrh na elimináciu takéhoto negatívneho dopadu bol predložený aj ministrom školstva (viď. príloha č. 3.).

⁶ Článok 34 ods. 2 písm. c) zákona č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky „Občanom patriacim k národnostným menšinám alebo etnickým skupinám sa za podmienok ustanovených zákonom zaručuje okrem práva na osvojenie si štátneho jazyka aj právo zúčastňovať sa na riešení vecí týkajúcich sa národnostných menšín a etnických skupín.

⁷ <http://www.kerekasztal.org/2013/12/koporso-kerult-a-parlament-ele/>
<http://spravy.pravda.sk/dve-percenta/clanok/301457-novela-skolskeho-zakona-zavazda-sa-minimum-ziakov-v-triede/>

⁸ Výroky predsedu Zväzu maďarských pedagógov na Slovensku a člena Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny, Lászlóa Péka prednesené na demonštrácii pred NR SR dňa 5.12.2013.

Ku všetkým bodom hodnotiacej správy, pri ktorých je navrhnuté zriadenie osobitnej pracovnej skupiny Výboru svoj návrh odôvodňujeme stanoviskom predsedu Zväzu maďarských pedagógov na Slovensku a člena Výboru, Lászlóa Péka: „Sieť škôl s vyučovacím jazykom maďarským. hoci nie je zadefinovaným právnym pojmom, napriek poklesu počtu žiakov, a pretrvávajúcim problémom je naďalej značným segmentom školstva na Slovensku. Jeho komplexná charakteristika nie je možná niekoľkými členmi Výboru, ale potrebuje sústavnú koordinačnú činnosť zo strany ministerstva školstva, jeho oddelenia národnostného školstva, inštitucionálnu starostlivosť priamo riadených organizácií ministerstva školstva (Štátny pedagogický ústav, Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania, Ústav informácií a prognóz školstva, Štátny inštitút odborného vzdelávania, Iuventa, Štátna inšpekcia, vydavateľstvá učebníc, atď.) cez svoje vytvorené orgány – štrukturálne jednotky, poskytujúce odborné a metodické služby, výskumnú a kontrolnú pomoc, na tento účel.“

Na základe uvedeného je možné zhrnúť nasledovné potreby riešenia v roku 2014:

- a. zástupcovia maďarskej národnostnej menšiny žiadajú zadefinovať národnostné školstvo tak, aby bolo samostatnou integrálnou súčasťou a nie len akousi mutáciou školského systému na Slovensku. Na ministerstve školstva navrhujeme posilniť oddelenie národnostného školstva, spolu s Výborom a ďalšími predstaviteľmi národnostného školstva zmapovať súčasný stav vzdelávania príslušníkov maďarskej menšiny, zadefinovať ciele a určiť potrebné nástroje a opatrenia jeho rozvoja. Za týmto účelom navrhujeme zriadiť osobitnú pracovnú skupinu pri Výbore spoločne s ministerstvom školstva,
- b. na Štátnom pedagogickom ústave, Národnom ústave certifikovaných meraní vzdelávania, Ústave informácií a prognóz školstva, Štátnom inštitúte odborného vzdelávania, Iuvente, Štátnej inšpekcii, vydavateľstvách učebníc žiadame zriadiť, vytvoriť zodpovedné orgány – štrukturálne jednotky s právomocami, poskytujúce odborné a metodické služby pre národnostné školy,
- c. žiadame odbúranie administratívnej záťaže práce riaditeľov a pedagógov, zjednodušenie vedenia dvojazyčnej dokumentácie škôl s vyučovacím jazykom maďarským,

- d. zo strany štátnych školských orgánov zabezpečiť informácie a odborné materiály pre školy aj v jazyku vyučovania,
- e. vo vzdelávacích štandardoch zohľadniť a rešpektovať kultúru a iné špecifiká príslušníkov maďarskej menšiny. Za týmto účelom žiadame rozšíriť celoštátne predmetové komisie na Štátnom pedagogickom ústave pri prepracovaní ISCED-ov,
- f. pri tvorbe učebníc a pracovných zošitov vo väčšej miere zohľadniť osobitú kultúru a špecifiká príslušníkov maďarskej národnostnej menšiny,
- g. pri inšpekciách zabezpečiť inšpektorov ovládajúcich jazyk vyučovania,
- h. v rozvojových programoch zabezpečiť prístup učiteľov k materiálom v jazyku vyučovania (napr. v projekte riadeného Ústavom informácií a prognóz školstva Digitalizácia vzdelávania)⁹,
- i. odporúčanie spoločnej maďarsko-slovenskej zmiešanej komisie: v systéme ďalšieho vzdelávania umožniť absolvovanie kurzov aj v Maďarsku.

⁹ tým nie je dotknutá povinnosť učiteľov ovládať štátny jazyk, ani používanie štátneho jazyka v národných projektoch.

Moravská národnostná menšina

Moravania žijúci na Slovensku používajú slovenský, prípadne český jazyk. Vzhľadom k tomu, že slovenský aj český jazyk sa vyvinuli zo staroslovienciny, čo bol pôvodný jazyk Moravanov, na Slovensku neexistuje národnostné školstvo špeciálne pre moravskú národnostnú menšinu.

Nemecká národnostná menšina.

V dôsledku vojnových a povojnových udalostí, následnej diskriminácie a aj prirodzenej asimilácie sa situácia vyvinula tak, že nemecká menšina už v žiadnej obci nemôže otvoriť triedy, v ktorých by boli výlučne žiaci s materinským jazykom nemeckým, práve z dôvodu malej početnosti.

Naším úsilím však je, aby deti z rodín karpatských Nemcov mali možnosť suverénne ovládnuť popri slovenskom jazyku aj jazyk nemecký. V školách v Bratislave, Nitrianskom Pravne, Kežmarku, Chmeľnici, Gelnici a Medzeve sa poskytuje rozšírené vyučovanie nemeckého jazyka, prípadne vyučovanie niektorých predmetov v jazyku nemeckom, pokiaľ je na to vhodný učiteľ. Vyučovanie v nemeckom jazyku na školách na Slovensku neexistuje, iba na Nemeckej škole v Bratislave a gymnáziu v Poprade, kde sa vyučujú všetky predmety v nemčine. Nedá sa tu však povedať, že by tieto školy vo väčšej miere navštevovali deti príslušníkov nemeckej menšiny na Slovensku. Jazykové kurzy nemeckého jazyka na Slovensku organizuje aj Goetheho inštitút.

Materské školy s používaním nemeckého jazyka sú zriadené v Bratislave a v Kežmarku. Vzdelávanie v nemeckom jazyku sa v spolupráci s Karpatskonemeckým spolkom na Slovensku sporadicky organizuje v jeho Domoch stretávania.

Pre vzdelávanie príslušníkov nemeckej menšiny chýbajú učebnice. Ich prípravu považujeme za prioritu.

Pol'ská národnostná menšina

Vzdelávanie v poľskom jazyku na Slovensku ako také je celé zabezpečované výlučne neziskovými organizáciami.

Jazykovému vzdelávaniu detí a mládeže sa venuje:

- *Pol'ská sobotno-nedeľná škola v Žiline* so sídlom v Cirkevnej základnej škole Romualda Zaymusa v Žiline. Iniciátorom a správcom školy je združenie Polonus. Na škole vyučujú profesionálni učitelia z Poľska z mesta Bielsko-Biała. Odborným garantom je Mgr. Renata Rosovská – kvestorka Vysokej školy verejnej správy v Bielsko-Bialej. Škola je evidovaná v poľskom školskom systéme, žiaci dostávajú poľské vysvedčenia. Vyučovacie hodiny s učiteľmi sú 1-2 krát v mesiaci v sobotu a nedeľu. Vyučovanie je najmä v Žiline, ale organizujú sa aj výjazdy žiakov na vyučovanie v základnej škole v Bielsko-Bialej. Vyučujú sa predmety: poľský jazyk a literatúra, dejepis, občianska náuka a hudobná výchova.
- *Krúžok poľského jazyka pri Cirkevnom centre voľného času v Nitre* na Hviezdoslavovej ulici. Výučba základov poľského jazyka sa realizuje jedenkrát v týždni po 2 hodiny, ako mimoškolská aktivita. Iniciátorom je Poľský Klub – región Nitra. Krúžok navštevujú deti predškolského veku a žiaci prvého stupňa základnej školy. Väčšina detí je poľského pôvodu, pre ktoré je poľský jazyk materinským jazykom, ale učia sa aj deti zo slovenských rodín, pre ktoré je poľský jazyk cudzím jazykom.
- *Školské konzultačné stredisko pri Veľvyslanectve Poľskej republiky v Bratislave* bolo zriadené v roku 2003 pre deti pracovníkov veľvyslanectva a poľských firiem delegovaných služobne na Slovensko a pre deti z radov poľskej menšiny na Slovensku. Zriaďovateľom je Ministerstvo školstva Poľskej republiky. Vyučovanie je v sobotu, určené je pre predškolské vzdelávanie a pre prvý stupeň základnej školy.

Z uvedeného vyplýva, že chýba podpora alternatívnych foriem vzdelávania v poľskom jazyku, obzvlášť zo strany ministerstva školstva, vyšších územných celkov a iných inštitúcií zodpovedných za metodickú pomoc pri vzdelávaní. Nie je vytvorená materiálna a technická základňa na podporu vzdelávania v jazyku národnostnej menšiny. Na toto vzdelávanie nie je možné využiť ani vzdelávacie poukazy. Riešení by bolo nájsť taký spôsob vzdelávania v materinskom jazyku, ktorý by umožňoval aj financovanie učiteľov a priestorov.

Jazykové vzdelávanie dospelých sa realizuje v *Interaktívnej akadémii poľského jazyka a literatúry*, vyučovanie prebieha cez internet, raz v mesačne je sústreďenie s učiteľmi v Žiline. Organizátorom a správcom internetovej platformy je združenie Polonus a lektormi sú profesionálni učitelia z Poľska.

Technické vybavenie, ktoré sa používa v škole je majetkom občianskeho združenia Polonus.

Učebnice a učebné pomôcky sú zabezpečené vďaka pomoci Ministerstva zahraničných vecí Poľskej republiky.

Na fakulte humanitných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici je zriadená Katedra slovanských jazykov. V rámci študijného programu „Poľský jazyk a kultúra“ je možné získať druhostupňové vysokoškolské vzdelanie.

Rómska národnostná menšina

Vláda SR v oblasti výchovy a vzdelávania národnostných menšín schválila v roku 2007 *Koncepciu výchovy a vzdelávania národnostných menšín* a v roku 2008 *Koncepciu výchovy a vzdelávania rómskych detí a žiakov vrátane rozvoja stredoškolského a vysokoškolského vzdelávania*. V oboch koncepciách vláda SR hovorí o rómčine ako o jednom z pilierov pri výchove a vzdelávaní rómskych žiakov.

Aktuálny vývoj v školstve, respektíve snahy politickej, odbornej, ale aj širokej verejnosti signalizujú zmenu vo vzťahu k vzdelávaniu rómskych žiakov. Okrem zachovania hlavného vzdelávacieho prúdu - tradičného školstva, otvárajú otázky zavedenia dvoch ďalších vzdelávacích prúdov:

- *inkluzívne vzdelávanie*, ktorého základ síce vo forme vzájomného kontaktu žiakov z rôznych kultúr v škole na mnohých miestach existuje aj dnes, no absentuje prioritizácia prezentácie jednotlivých kontaktných kultúr, aktívna spolupráca s rómskou rodinou, rómske reálie – učiteľ rómskych reálií a rómsky jazyk – učiteľ rómskeho jazyka,
- *národnostné školstvo*, ktorého základ tiež v podstate existuje vo forme škôl, v ktorých je dominantná prevaha rómskych žiakov (fáza nepriameho konštruovania národnostného školstva), no aj pre tento vzdelávací prúd absentujú vyššie uvedené priority.¹⁰

V súčasnosti nevidujeme existenciu školy, resp. školského zariadenia s vyučovacím jazykom rómskym. Do siete škôl a školských zariadení SR je zaradená jediná škola s vyučovaním rómskeho jazyka (Súkromné gymnázium Z. J. Mallu v Kremnici).

Na úrovni predprimárneho a primárneho vzdelávania pre žiakov z rómskych komunit poskytuje len Súkromná spojená škola (Súkromná ZŠ s MŠ, Súkromná ZUŠ) v Kremnici a Súkromná ZŠ v Košiciach uplatňovanie práva vyučovania jazyka národnostnej menšiny. Na úrovni štátnych škôl neposkytuje možnosť vyučovania jazyka rómskej národnostnej menšiny ani jedna škola. Zriaďovateľmi uvedených škôl v tab. č. 1 sú mimovládne neziskové organizácie.

¹⁰Samko, Milan, PhDr., PhD. Poznámky k rómskemu jazyku, príspevok na seminári Rómsky jazyk cesta sebaurčenia a sociálnej inklúzie, Bratislava, 11. 12. 2012

Tabuľka č. 4 – Zoznam škôl v SR s vyučovaním rómskeho jazyka

por. číslo	názov	sídlo	zriaďovateľ	riadiťel'/ka školy	kontakt
Základné školy					
1.	Súkromná spojená škola – súkromná základná škola s materskou školou	Angyalova ulica 417/31 960 01 Kremnica	občianske združenie eMKLUB Kremnica	Ing. Ján Hero	http://sgassskca.edupage.org/
2.	Súkromná základná škola	Galaktická 9 040 12 Košice	Nadácia „dobrá rómska víla Kesaj“	Mgr. Alexandra Urbancová	www.szsgalakticka.edupage.org
Stredné školy					
3.	Súkromné gymnázium	Galaktická 9, 040 12 Košice	Nadácia „dobrá rómska víla Kesaj“	Mgr. Anna Koptová	www.kesaj.edupage.org
4.	Osemročné súkromné gymnázium Zefyrina Jiméneza Mallu	Dolná 48/19, 967 01 Kremnica	občianske združenie eMKLUB Kremnica	Ing. Ján Hero	www.sgkca.edupage.org
5.	Súkromná pedagogická a sociálna akadémia	Jegorovovo námestie 5 04 022 Košice	Kultúrne združenie občanov rómskej národnosti Košického kraja, n.o	Mgr. Irena Adamová	www.spark.edupage.org
6.	Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium	Požiarinica 1, 040 01 Košice,	Kultúrne združenie občanov rómskej národnosti Košického kraja, n.o.	PaedDr. Nadežda Oláhová	www.shadk.edupage.org
7.	Súkromná stredná odborná škola	Biela voda 901/2 060 01 Kežmarok	Carpe diem, n.o.	Ing. Lýdia Matajzиковá	http://www.ssos-kezmarok.sk/
8.	Súkromná stredná odborná škola	Budatínska 61 851 06 Bratislava	Edukacia – Amaro drom, Grosslingova 25, Bratislava	RNDr. Tibor Kráľ	ssos.budatinska61@azet.sk
Vysoké školy					
9.	Ústav romologických štúdií	Kraskova 1 949 74 Nitra	Univerzita Konštantína Filozofa	Doc. PhDr. Rastislav Rosinský, PhD.	http://www.urs.fsvaz.ukf.sk/
10.	Ústav rómskych európskych štúdií	Tatranská ulica č.10 974 11 Banská Bystrica	Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, n.o.	PhDr. Ladislav Fízik, PhD.	http://www.ures.wbl.sk/
11.	Katedra rómskych štúdií	Pod brehmi č. 4/a 841 03 Bratislava	Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, n.o.	Doc. PhDr. Tibor Loran, PhD.	http://www.vssvalzbety.sk/katedry/katedry/katedra-romskych-studii/o-katedre
12.	Ústav rómskych štúdií	Ulica 17.novembra č.1 080 01 Prešov	Prešovská univerzita v Prešove	Prof. RNDr. Ivan Bernasovský, DrSc.	http://www.uni-po.sk/pracoviska/urs/kontakt

13.	Ústav Z. J. Mallu Zameraný na rómsku národnostnú menšinu	Požiarnická 1, 040 01 Košice	Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety n.o.	MVDr. Peter Juriš, CSc.	katedrasocpraca@gmail.com
14.	Výskumné pracovisko na rómsky jazyk a sociálnu prácu	Požiarnická 1, 040 01 Košice	Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety n.o.	PaedDr. Gejza Adam, PhD.	srk.kosice@gmail.com

Vysoké školy

Vzdelávanie na verejných vysokých školách:

- Ústav romologických štúdií FSVaZ UKF¹¹ v Nitre;
- Ústav rómskych štúdií Prešovskej univerzity v Prešove;
- Ústav Z. J. Mallu Košice, zriaďovateľom je Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety n.o. - vyučuje rómsky jazyk a rómske reálie;
- Európske centrum výskumu aktivít rómskej národnostnej menšiny - vedecko-výskumné pracovisko Košice - zaoberá sa implementáciou rómskeho jazyka.

Vzdelávanie na súkromných vysokých školách:

- Katedra rómskych štúdií Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety;
- Ústav európskych rómskych štúdií Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety;

Základné a stredné školy

Otázka vzdelávania v rómskom jazyku úzko súvisí s nedostatkom kvalifikovaných pedagógov. Doteraz nebol vytvorený a akreditovaný študijný program na vysokej škole, ktorý by garantoval študijný odbor „učiteľstvo rómskeho jazyka“. Ústav romologických štúdií UKF v Nitre má akreditovaný bakalársky študijný program pre „učiteľstvo rómskeho jazyka“. V rámci projektu z Nórskeho finančného mechanizmu sa ústav uchádzal o zdroje na vytvorenie akreditovaného magisterského programu, avšak pre zmeny v zákone o vysokých školách nezískali finančnú dotáciu.

Na Súkromnej spojenej škole v Kremnici, ktorá je ako jediná zaradená do siete škôl a školských zariadení ako škola s vyučovacím jazykom rómskym, pretrváva nedostatok priestorov, chýbajú finančné prostriedky na ubytovanie žiakov, cestovné náklady (ide

¹¹ Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre.

o internátny typ školy a žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, ktorým škola uhrádza cestovné domov) a prostriedky na zdravotnú starostlivosť.

Možnosti na ďalšie vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov v rómskom menšinovom jazyku

a) Výučba rómskeho jazyka na UKF v Nitre – Ústav romologických štúdií – vzdelávanie a príprava študentov a budúcich pedagógov (odborných zamestnancov) na prácu v marginalizovaných rómskych komunitách v jednotlivých oblastiach života Rómov.

b) Metodicko-pedagogické centrum v Prešove – ROCEPO – realizovalo niekoľko aktivít zameraných na vzdelávanie rómskeho jazyka.

c) V kontexte rozvoja a podpory rómskeho jazyka a literatúry na základných a stredných školách je pri Štátnom pedagogickom ústave zriadená predmetová komisia pre predmety rómsky jazyk a literatúra a rómske reálie, ktorá rieši koncepčné otázky obsahu výchovy a vzdelávania rómskych žiakov.

d) Štátny pedagogický ústav vydal prvé publikácie pre žiakov a učiteľov základných a stredných škôl v oblasti rozvoja rómskeho jazyka a literatúry. Štátny pedagogický ústav získal v roku 2013 z Nórskeho finančného mechanizmu grant na projekt, ktorého cieľom je inovatívne vzdelávanie pedagogických zamestnancov základných škôl zameraných na medzikultúrne a inkluzívne vzdelávanie pri práci v zmiešaných rómsko-nerómskych žiackych kolektívoch. Súčasťou projektu, je aj tvorba metodológie, učebníc a pracovných listov.

e) Napriek tomu, že Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky má uverejnený na svojom edičnom portáli plán vydávania učebníc v rómskom jazyku, situácia vydávania učebníc ostáva nezmenená od roku 2012.¹²

Špeciálne školstvo a tzv. „etnické školy“

Na území Slovenskej republiky sa nachádzajú tzv. **etnické školy**¹³, na ktorých sú vzdelávaní výlučne rómski žiaci. Typickým príkladom je základná škola v Jarovniciach¹⁴,

¹² https://edicnyportal.iedu.sk/sk/objednavanie-ucebnic/_zakladne-skoly/vyucovaci-jazyk-romsky

¹³ Ich cieľom však v zásade nie je rozvíjať rómske národnostné školstvo.

resp. iné základné školy najmä v Prešovskom kraji¹⁵. Okrem etnických škôl, ktoré sú tvorené z rómskych žiakov vnímame ako závažný problém kreovanie tzv. segregovaných škôl, resp. segregovaných tried v základných školách pre rómskych žiakov¹⁶, kde dochádza k diskriminácii rómskych detí z dôvodu ich etnickej príslušnosti. Mnohé školy vznikajú na základe danej rezidenčnej a sociologickej štruktúry daných lokalít. Takým príkladom sú aj Kecerovce, kde počet rómskych školopovinných detí niekoľkonásobne prevyšuje počet nerómskych školopovinných detí, takže preto tam existujú rómske etnické školy.

Za ďalší veľmi výrazný problém považujeme zriaďovanie špeciálnych škôl, ktorých žiakmi sa často stávajú práve rómski žiaci. Podľa *tabuľky č. 5 – Špeciálne školstvo* približne 60% detí v špeciálnom vzdelávaní na Slovensku v školskom roku 2008/2009 sú Rómovia¹⁷. Jedinou výhodou špeciálneho vzdelávania oproti štandardnému vzdelávaniu je dôraz, ktorý sa kladie na individuálny prístup ku žiakom. Napriek výhodám individuálneho prístupu v špeciálnom vzdelávaní, výrazné rozdiely medzi štandardnými a špeciálnymi učebnými osnovami značne limitujú možnosti pre (re)integráciu zo špeciálnych škôl a tried do štandardného vzdelávania¹⁸.

¹⁴ Jarovnice sú obcou s 5095 obyvateľmi, kde z toho takmer 4000 tvoria Rómovia. V školskom roku 2012/2013 navštevuje túto základnú školu 978 rómskych žiakov.

¹⁵ Zdroje uvádzajú 28 takýchto základných škôl, ktoré navštevujú výlučne Rómovia.

¹⁶ Ide napríklad o základnú školu s materskou školou v Šarišských Michaľanoch. Na túto skutočnosť, že systematicky dochádza k tvorbe segregovaných tried upozornila mimovládna organizácia „Poradňa pre občianske a ľudské práva“ so sídlom v Košiciach ešte v júni 2010 a Okresný súd v Prešove rozhodol 30.10.2012 v prospech žalobcu, že základná škola vzdelávaním rómskych detí v oddelených segregovaných triedach umiestnených na samostatnom poschodí v budove školy porušila zásadu rovnakého zaobchádzania v zmysle antidiskriminačného zákona a dopustila sa diskriminácie rómskych detí z dôvodu ich etnickej príslušnosti. Bližšie pozri: http://www.sarisskemichalany.sk/dokumenty/skola/rozsudok_zs_okres.pdf.

¹⁷ Zdroj: FRIEDMAN, E. a kol. 2009. *Škola ako geto. Systematické nadmerné zastúpenie Rómov v špeciálnom vzdelávaní na Slovensku*. Roma Education Fund, 2009. ISBN 978-963-9832-09-1.

¹⁸ Údaje z reprezentatívneho prieskumu v rámci tejto štúdie potvrdzujú zriedkavosť reintegrácie do štandardného vzdelávania, ktorá bola konštatovaná viacerými riaditeľmi v rámci kvalitatívnych rozhovorov. Medzi školami vo výskumnej vzorke bolo v školskom roku 2007/2008 presunutých len 10 žiakov zo špeciálnej na štandardnú základnú školu (čo predstavuje v prepočte 1 dieťa na približne každú tretiu školu) a 19 žiakov zo špeciálnych tried do štandardných tried (0,41 žiaka na školu).

Tabuľka č. 5 – Špeciálne školstvo

typ školy	počet všetkých zapísaných žiakov	počet rómskych žiakov	podiel rómskych žiakov
Špeciálne základné školy	13807	8200	59,4%
Špeciálne triedy v štandardných školách	5590	4795	85,8%
Špeciálne stredné školy	5114	1794	35%
SPOLU	24511	14789	60,3%

Najzávažnejšie nedostatky pri vzdelávaní pedagogických a odborných zamestnancov v rómskom menšinovom jazyku:

- nedostatok akreditovaných vysokoškolských študijných pedagogických odborov zameraných na rómsky jazyk a rómske reálie,
- nezájum, resp. nevedomosť rodičov, že ich deti môžu byť vzdelávané v rómskom jazyku,
- nedostatok kvalifikovaných učiteľov vyučujúcich v rómskom jazyku,
- nedostatok učebníc a učebných materiálov pre učiteľov a žiakov v rómskom jazyku,
- nízky počet asistentov učiteľa ovládajúcich rómsky jazyk.

Odporúčania

- Zintenzívniť prípravu štátneho vzdelávacieho programu na úrovni ISCED 1 – ISCED 3.
- Zintenzívniť tvorbu učebných plánov pre školy na úrovni ISCED 1 – ISCED3.
- Zintenzívniť prípravu učebníc (jazyk a literatúra, rómske reálie, predmety vyučované v rómskom jazyku) podľa úrovne primárneho a sekundárneho školstva vytvoriť učebnice rómskeho jazyka a literatúry a histórie Rómov pre základné a stredné školy pre jednotlivé úrovne vzdelávania (A1, A2, B1) a vekové kategórie na základných a stredných školách v podmienkach Slovenskej republiky.
- Zintenzívniť vzdelávanie budúcich učiteľov rómskeho jazyka a reálií a oboznámiť s možnosťami vzdelávania budúcich možných záujemcov o získaní kvalifikácie vyučovať v rómskom jazyku na jednotlivých typoch škôl s celoslovenskou pôsobnosťou.

- Legislatívne zakotviť vytvorenie stredných škôl vo verejnom záujme poskytujúcich vzdelávanie pre príslušníkov rómskej národnostnej menšiny vrátane zabezpečenia ich financovania.
- Podporiť predprimárne vzdelávanie rómskych detí s využívaním rómskeho jazyka ako podporného jazyka pre výchovu a vzdelávanie.
- Využívať rómsky jazyk ako podporný jazyk vo vzdelávaní rómskych detí na primárnom stupni vzdelávania.
- Využívať znalosť rómskeho jazyka pri obsadzovaní pracovných pozícií asistent učiteľa pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia.
- Podporovať verejné a súkromné vysoké školy, ktoré vzdelávajú budúcich učiteľov rómskych detí s dôrazom na možnosti využívania rómskeho jazyka vo vzdelávaní.

Priority na rok 2014:

- Podporiť uplatnenie znalosti rómskeho jazyka pri obsadzovaní pracovných pozícií pedagogický asistent učiteľa pre deti zo SZP, asistent učiteľa v predprimárnom vzdelávaní v rámci národného projektu na zavedenie inkluzívneho vzdelávania v predprimárnom vzdelávaní (tzv. MRK 2) v rámci vyrovnávania šancí.
- Podporiť uplatnenie znalosti rómskeho jazyka pri obsadzovaní pracovných pozícií terénny sociálny pracovník a prípadne pracovníci v rámci pripravovaného národného projektu zameraného na podporu komunitnej práce v rámci vyrovnávania šancí.
- V spolupráci so Štátnym pedagogickým ústavom plniť edičný plán ministerstva školstva vo vzťahu k učebniciam rómskeho jazyka a literatúry a histórie Rómov.

Rusínska národnostná menšina

Rusínsky jazyk je zavedený do vzdelávacieho systému v Slovenskej republike od školského roku 1997/98. Jeho uvedenie do praxe vychádzalo z *Koncepcie vzdelávania detí občanov Slovenskej republiky rusínskej národnosti*, ktorá bola prijatá v roku 1996 a ktorá akceptovala základné princípy alternatívneho vzdelávania i spoločenskú požiadavku občanov Slovenskej republiky rusínskej národnosti na vzdelanie v materinskom jazyku. V prvých rokoch bol veľkým problémom nedostatok kvalifikovaných učiteľov rusínskeho jazyka. Až v školskom roku 2003/2004, v niektorých školách s vyučovaním rusínskeho jazyka, začali pôsobiť prví absolventi Prešovskej univerzity s aprobáciou pre rusínsky jazyk. Zvláštnosťou doterajšieho vyučovania rusínskeho jazyka v ročníkoch 1. – 4. ZŠ je skutočnosť, že ako nepovinný predmet sa začína vyučovať až v 2. ročníku.

Na Slovensku pôsobili v roku 2013 dve materské školy a to 1 s výchovným jazykom rusínskym (Materská škola Čabiny, okres Medzilaborce), ktorú navštevuje 10 detí (prípravku štyri deti a šesť detí vo veku od 3 do 6 rokov) a 1 s výchovným jazykom slovenským – rusínskym (Materská škola pri ZŠ Bajerovce, okres Sabinov), ktorú navštevuje 6 detí.

Rovnako dve základné školy vyučujú v rusínskom jazyku a to Základná škola Čabiny, okres Medzilaborce, ktorú navštevuje 17 detí (1. ročník tri deti; 2. ročník tri deti; 3. ročník päť detí; 4. ročník šesť detí) a základná škola s vyučovacím jazykom slovenským – rusínskym v Bajerovciach, okr. Sabinov, ktorú navštevuje 8 detí (1. ročník jedno dieťa; 2. ročník jedno dieťa; 3. ročník tri deti; 4. ročník tri deti). Vyučovanie predmetu rusínsky jazyk formou voliteľného predmetu resp. krúžku prebieha na Základnej škole s materskou školou Michala Sopiru v Radvani nad Laborcom, okres Medzilaborce a Cirkevnej základnej škole sv. Juraja vo Svidníku.

Ústav rusínskeho jazyka a kultúry v Prešove je vedecko-pedagogické pracovisko Prešovskej univerzity zamerané na štyri oblasti: vedecko-výskumnú a vývojovú oblasť normotvorby rusínskeho spisovného jazyka, pedagogicko-výchovnú, publikačnú a dokumentačnú činnosť a ako jediné vysokoškolské pracovisko na Slovensku zabezpečuje prípravu učiteľov rusínskeho jazyka¹⁹. V akademickom roku 2013/2014 sa na štúdium v bakalárskej a magisterskej forme štúdia zapísalo spolu 22 študentov.

¹⁹ Viac na www.unipo.sk/pracoviska

Počet študentov študijného programu rusínsky jazyk a literatúra v kombinácii bol nasledovný:

- bakalárske štúdium: 14 študentov (1. ročník – štyria; 2. ročník – siedmi; 3. ročník – traja študenti)
- magisterské štúdium: 8 študentov (1. ročník – traja študenti; 2. ročník – piati študenti)

Možnosti vzdelávania vo rusínskom menšinovom jazyku v mimoškolskej oblasti (neformálne vzdelávanie)

V roku 2013 vzniklo v Prešove OZ KOLYSOČKA-KOLÍSKA (predsedníčka: PhDr. Luba Kráľová, PhD.), ktoré si za cieľ vytýčilo desať priorít, medzi nimi aj alternatívne vyučovanie rusínskeho jazyka na školách. Snahou zakladateľky o. z. je prebudiť záujem o prihlasovanie detí na základné a stredné školy, na ktorých prebieha vyučovanie rusínskeho jazyka, ale rovnako podchytiť aj dospelých Rusínov, neovládajúcich svoj materinský jazyk, prevažne v písomnej podobe.

Úradom vlády Slovenskej republiky v rámci dotačného programu Kultúra národnostných menšín 2013 bol sumou 3.000 € podporený projekt „Večerné školy rusínskeho jazyka (výučba spisovného rusínskeho jazyka) dospelých a detí“ - číslo projektu: KNM-649/2013/1.1.9. Tento projekt, ako pilotný projekt občianskeho združenia, bol realizovaný v siedmych mestách a obciach: Snina, Pčoliné - okres Snina, Svidník, Šarišský Štiavnik - okres Svidník, Prešov, Olšavica - okres Levoča a Kamienka, okres Stará Ľubovňa.

Vybavenosť škôl a školských zariadení s vyučovacím jazykom a vyučovaním jazyka rusínskej národnostnej menšiny

Dve existujúce rusínske národnostné školy (v obci Čabiny a Bajerovce) sú málotriedne školy, ktoré potrebujú generálnu rekonštrukciu budov (oprava strechy, výmena okien, zateplenie fasády a oprava IS). Žiaduca je postupná modernizácia interiéru a priebežná obmena zariadenia oboch škôl. Stále aktuálnou je otázka zavádzania nových informačných technológií.

Učebnicová politika a vydávanie učebníc pre rusínske školy vychádza zo súčasných potrieb dvoch rusínskych škôl a asi ďalších desiatich škôl, ktoré v jednotlivých školských rokoch objednávajú učebnice podľa svojich individuálnych potrieb. Objednávanie prebieha štandardnou formou cez Edičný portál ministerstva školstva. Problémom v roku 2013 bolo

objednať malé počty vybraných učebníc v počte 2 až 5 ks. V roku 2013 nebolo realizované žiadne nové vydanie učebníc pre rusínske školy.

Pomôcky na výučbu rusínskeho jazyka chýbajú ako materským tak aj základným školám. Nie je vytvorený systém tvorby učebných pomôcok. Školy si alternatívne učebné pomôcky zabezpečujú individuálne z vlastných prostriedkov. Trvá potreba zabezpečenia učebných pomôcok pre rusínske školy, ktoré by boli využívané aj v rámci výchovných predmetov v slovenských školách, ktoré sú navštevované rusínskymi žiakmi (nápovedných obrázkov, tematických nástenných tabúl, interaktívnych DVD a CD, metodických príručiek a pod.)

Možnosti na ďalšie vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov v rusínskom jazyku

Absolventi študijného programu *Rusínsky jazyk a literatúra* a učitelia rusínskeho jazyka majú možnosť sa vzdelávať v rámci kontinuálneho vzdelávania realizovaného Metodicko-pedagogickým centrom v Prešove formou metodických stretnutí a inovačných vzdelávacích programov. Projekt kontinuálneho vzdelávania bol predložený Akreditačnej komisii ako poradnému orgánu vlády Slovenskej republiky na schválenie. Zodpovedným za vzdelávanie pedagogických zamestnancov je Mgr. Marek Gaj, učiteľ v ZŠ s MŠ Michala Sopiřu v Radvani nad Laborcom – metodik (učiteľ pre kontinuálne vzdelávanie učiteľov) pre predmet rusínsky jazyk a literatúra.

Ústav rusínskeho jazyka a kultúry Prešovskej univerzity v Prešove poskytuje možnosť študovať bakalársky a následne magisterský študijný program *Rusínsky jazyk a literatúra* v kombinácii. Pracovníci ústavu priebežne pracujú na inovácii obidvoch študijných programov na základe zohľadnenia potrieb školskej a kultúrnej praxe, aby absolventi vysokoškolského štúdia boli pripravení na aktuálne požiadavky škôl.

Špecifiká výchovy a vzdelávania detí príslušníkov rusínskej menšiny v školách a školských zariadeniach s vyučovacím jazykom slovenským

Materský jazyk v prostredí Slovenskej republiky, hodnotovo aj psychologicky zastáva vo vedomí žiakov vedľajšie postavenie. Rusínsky materinský jazyk v porovnaní s ďalšími spoločensko-vednými predmetmi má na súčasnom stupni jeho uplatňovania v škole iba okrajové postavenie. Preto v záujme uchovania tohto menšinového jazyka je dôležité, aby sa

v praxi k nemu zmenil prístup a aby z nepovinného predmetu sa zaradil do kategórie vyučovania materinského jazyka ako povinného v školách v regiónoch s 20 %-ným zastúpením príslušníkov rusínskej národnostnej menšiny.

Vzťah škôl a školských zariadení s vyučovacím jazykom slovenským a škôl a školských zariadení s vyučovacím jazykom rusínskej národnostnej menšiny

Spolupráca medzi školami s rozdielnymi vyučovacími jazykmi je v prípade Rusínov na úrovni tradičnej spolupráce škôl v oblasti kultúry a športu, ktoré školy realizujú počas školského roka. Tieto činnosti majú pozitívny dosah a prispievajú k prezentácii národnostných špecifik. Neexistuje však podrobná analýza tejto spolupráce.

Priority na rok 2014:

- prijatie opatrení pre udržanie v sieti škôl dvoch málotriednych rusínskych škôl - ZŠ Čabiny a ZŠ s MŠ Bajerovce, ktorým hrozí zánik v rámci racionalizácie škôl a školských zariadení;
- požiadavka na ministerstvo školstva o vydanie usmernenia pre možnosť zavedenia výučby rusínskeho jazyka ako povinne voliteľného predmetu v základných školách so slovenským vyučovacím jazykom v Prešovskom kraji, do ktorých školského obvodu patria rusínsky hovoriaci žiaci 68-ich rusínskych obcí uvedených v nariadení vlády Slovenskej republiky č. 534/2011, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 221/1999 Z. z., ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania Slovenskej republiky patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20% obyvateľstva;
- zabezpečenie výučby rusínskeho jazyka pre starostov, administratívnych pracovníkov obecných úradov a matrikárov v 68 rusínskych obciach uvedených v Nariadení vlády Slovenskej republiky č. 534/2011 ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 221/1999 Z. z. ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania Slovenskej republiky patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20% obyvateľstva Ministerstvom vnútra SR (ktorému na základe kompetenčného zákona prináleží koordinácia vzdelávania zamestnancov obcí a vyšších územných celkov plniacich úlohy štátnej správy, v spolupráci s ministerstvom školstva).

Ďalšie požiadavky pre rok 2014:

- v záujme zachovania a rozvoja materinského jazyka Rusínov je dôležité rozšíriť počet základných škôl s vyučovacím jazykom rusínskym resp. vyučovaním rusínskeho jazyka v okresoch Prešovského samosprávneho kraja, kde žije rusínsky hovoriace obyvateľstvo; (poznámka: ak v danej obci o to rodičia požiadajú, na žiadosť zriaďovateľa pri splnení základných parametrov v zmysle platnej legislatívy ministerstvo školstva zaradí do siete škôl a školských zariadení SR školu s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny);
- na ministerstve školstva kompetenčne prebudovať oddelenie škôl s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny a vzdelávania rómskych komunít sekcie regionálneho školstva, s cieľom posilniť kompetencie a právomoci vo veciach národnostného školstva a priat' do trvalého pracovného pomeru špecialistu na oblasť výchovy a vzdelávania v rusínskom jazyku;
- pripraviť odbornými orgánmi ministerstva školstva pre školy v národnostne zmiešaných regiónoch (vrátane rusínskych) koncepciu výchovy v materských školách a v rámci koncepcie, v spolupráci so strednými školami patriacimi do zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávnych krajov, riešiť úzko súvisiacu otázku prípravy kvalifikovaných pedagógov pre materské školy.

Ruská národnostná menšina

Napriek tomu že v minulosti existovalo mnoho škôl s vyučovacím jazykom ruským, v súčasnosti existuje len *Súkromné centrum voľného času Rossija*, ktoré má vyučovanie v slovenskom a ruskom jazyku formou voľno-časových aktivít. Na ostatných školách sa vyučuje ruský jazyk ako cudzí jazyk, alebo formou kurzov a mimoškolských aktivít pre deti.

Na *Gymnáziu Alberta Einsteina v Bratislave* existuje bilingválne vyučovanie v ruskom jazyku. V Snine existuje *Súkromné bilingválne gymnázium*.

V roku 2013 úspešne zmaturovalo z ruského jazyka z úrovne B1 1 310 žiakov a z úrovne B2 265 žiakov. Priemerná úspešnosť testu z ruského jazyka na úrovni B2 bola 51,9 % a priemerná úspešnosť úrovni B2 bola 52,7 %.

Na univerzitách a vysokých školách sú katedry ruského jazyka, ruský jazyk sa vyučuje v odboroch ako je pedagogika, prekladateľstvo a tlmočníctvo a kultúrne štúdie.

Učiteľia ruského jazyka majú možnosť sa zúčastniť seminárov, kurzov, školení a stáží na Slovensku, v Rusku a v rusko-jazyčných krajinách.

V oblasti neformálneho vzdelávania deti a mládež sa učia ruskému jazyku v prvom rade pri stretnutiach ruskej národnostnej menšiny, organizovaných primárne mimovládnyimi organizáciami. Napríklad občianske združenie Mladá Rossija organizuje *diskusný klub*, ktorý sa koná každý týždeň v Súkromnom centre voľného času Rossija a účastníci počas dvoch hodín diskutujú na aktuálne témy v ruskom jazyku. Počas týchto dvoch hodín si účastníci zlepšujú nie len svoju slovnú zásobu, ale aj svoje komunikačné schopnosti. Občianske združenie Mladá Rossija ďalej každý týždenne realizuje *filmový klub*, kde prezentuje klasické filmy, ale tak isto aj súčasné filmové trháky ruskej kinematografie.

Zväz Rusov v Košiciach každoročne organizuje súťaž v prednese poézie a prózy v ruskom jazyku s názvom *Ruské slovo*, v rámci ktorého organizuje aj *Filmový festival ruských filmov*.

Priorita na rok 2014

Na základe údajov o maturitnej skúške z cudzieho jazyka z roku 2013, môžeme vidieť, že záujem o ruský jazyk rastie, preto by bolo vhodné začať uvažovať o zriadení školy z vyučovacím jazykom ruským.

Srbská národnostná menšina

Príslušníci srbskej národnostnej menšiny nemajú možnosť vzdelávať sa vo svojom materinskom jazyku v materských, základných a stredných školách na Slovensku.

Lektorát srbského jazyka na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave bol po 22 ročnej prestávke obnovený v školskom roku 2012/2013. Je to zároveň jediná inštitúcia, ktorá umožňuje výučbu srbského jazyka na Slovensku. Srbský jazyk sa vyučuje ako výberový predmet (Srbský jazyk a Srbský film) na Katedre slovanskej filológie. Prednášky z každého predmetu sa organizujú jedenkrát do týždňa a predmet navštevuje v priemere 25 študentov za semester. Katedra slovanskej filológie taktiež organizuje kurz srbského jazyka pre verejnosť.

V roku 2013 nebolo uskutočňované žiadne mimoškolské vzdelávanie pre deti, mládež a dospelých v srbskom jazyku.

Počet príslušníkov srbskej národnostnej menšiny, ako aj počet detí v súčasnosti nedáva možnosť organizovať vyučovanie v srbskom jazyku a srbského jazyka. Okrem toho, Srbi nie sú koncentrovaní na jednom mieste, čo robí vyučovanie srbského jazyka ešte náročnejším.

Ako sme uviedli vyššie, srbský jazyk sa vyučuje len na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského, ale tu musíme konštatovať, že srbský jazyk učia príslušníci srbskej národnostnej menšiny.

Ukrajinská národnostná menšina

V súčasnosti sú do siete škôl a školských zariadení Slovenskej republiky zaradené nasledujúce školy a školské zariadenia:

materské školy:

- s vyučovacím jazykom ukrajinským: Rokytov, Krásny Brod, Jarabina, Údol, Vyšný Mirošov, Humenné, Pčoliné, Ubľa, Stakčín, Stráňany;
- s vyučovacím jazykom slovenským a ukrajinským: Prešov, Medzilaborce.

základné školy a stredné školy:

- s vyučovacím jazykom ukrajinským: Spojená škola (ZŠ + Gymnázium T.Ševčenka, Prešov, v zriaďovateľskej pôsobnosti Prešovského samosprávneho kraja), ZŠ internátna Humenné, ZŠ Jarabina, ZŠ Chmeľová, ZŠ Habura (1. - 4. ročník), ZŠ Údol (1. - 4. ročník);
- s vyučovaním ukrajinského jazyka: ZŠ Nižná Polianka, - ZŠ Čirč, ZŠ Študentská, Snina,

vysoké školy:

- Katedra ukrajistiky FF Prešovskej univerzity

V mimoškolskej oblasti (neformálne vzdelávanie) sa vyučovanie ukrajinského jazyka realizuje jazykových kurzoch pre detí v Základnej škole na Karpatskej ulici vo Svidníku a pri Regionálnej rade Zväzu Rusínov-Ukrajincov SR v Košiciach.

Technické a materiálne vybavenie škôl a školských zariadení s vyučovacím jazykom ukrajinským alebo s vyučovaním ukrajinského jazyka je priemerné, v niektorých prípadoch, ako napr. ZŠ internátna v Humennom dokonca podpriemerná. Aj vybavenosť škôl učebnicami a učebnými pomôckami je nedostatočné.

V školách a školských zariadeniach s vyučovacím jazykom slovenským, ktoré sa nachádzajú na území obývanom touto národnostnou menšinou by bolo potrebné zaradiť do učebných osnov základy histórie a kultúry menšiny.

Keďže ide o málopočetné školy ich najväčším problémom je finančné zabezpečenie. Z týchto dôvodov v tomto školskom roku zanikne ZŠ v Habure (I. stupeň) a dochádza k presunu žiakov ZŠ internátnej v Humennom z vlastných priestorov do priestorov ZŠ na Kudlovskej ulici s vyučovacím jazykom slovenským.

Priority v oblasti ukrajinského národnostného školstva:

- Pripraviť analýzu súčasného stavu ukrajinského národnostného školstva a vypracovať návrh na jeho revitalizáciu.
- Riešiť financovanie národnostných škôl podľa ich potreby na osobné (mzdy) a prevádzkové náklady.
- Školy s vyučovacím jazykom ukrajinským alebo s vyučovaním jazyka ukrajinského majú spravidla menší počet žiakov, a preto je nevyhnutné zvýšiť normatívy na žiaka a tiež ročný príspevok štátu na záujmovú a mimoškolskú činnosť.
- V procese nevyhnutnej asimilácie a zvýšenej migrácie, ktorá prináša vyľudňovanie obcí na národnostne zmiešanom území je potrebné znížiť limit počtu žiakov v triedach ukrajinských národnostných škôl.
- Na národnostne zmiešaných územiach v materských školách praktizovať výchovu aj v jazyku národnosti, v ktorom sa vedie vyučovanie v príslušných ZŠ. K tomu je potrebné obnoviť prípravu učiteliek materských škôl s výchovným jazykom ukrajinským na Pedagogickej a sociálnej akadémii v Prešove.
- Vytvoriť systém efektívneho riadenia a kontroly ukrajinských národnostných škôl s účasťou predstaviteľov tejto národnostnej menšiny. Na základe čl. 34 Ústavy Slovenskej republiky o práve podieľať sa na riadení vecí, ktoré súvisia so životom národnostnej menšiny je potrebné zriadiť miesta pre pracovníkov z radov ukrajinskej národnosti v príslušných orgánoch zodpovedajúcich za riadenie školstva.
- Preveriť na základe akých dôvodov sa v niektorých MŠ, ZŠ a SŠ neuplatňuje výchovno-vzdelávací jazyk uvedený v sieti. Navrhujeme, aby účastníkom správneho konania vo veci vyradenia zo siete školy s výchovno-vzdelávacím jazykom národnostnej menšiny bola aj príslušná kultúrno-národnostná organizácia (čl. 34 Ústavy SR).
- Vzhľadom k tomu, že niektoré ZŠ s vyučovacím jazykom ukrajinským alebo s vyučovaním jazyka ukrajinského sú v pohraničných oblastiach a majú dobré kontakty s Poľskom a Ukrajinou, je potrebné zvýšiť finančné prostriedky na rozširovanie partnerských kontaktov.

- Uskutočniť pracovné stretnutie s pracovníkmi oddelenia národnostného školstva ministerstva školstva.

Z hľadiska dôrazu na perspektívy, možnosti a záujem o ukrajinský jazyk je snahou základných škôl vychádzať v ústrety požiadavkám rodičov a žiakov o vyučovanie ukrajinského jazyka. Školy zároveň upozorňujú na skutočnosť, že zaradenie ukrajinského jazyka do vyučovacieho procesu odčerpáva školám finančné prostriedky. Školy z nižším počtom žiakov, kde aj na základe demografického vývoja bude každoročne ich počet klesať (a následne aj pridelené finančné prostriedky v rámci normatívneho financovania) to z uvedeného hľadiska vnímajú skôr negatívne a uvažujú o zrušení vyučovania jazyka národnostnej menšiny (napr. ZŠ s MŠ Nižná Polianka a Chmeľová). Väčšina základných škôl, ktoré vyučujú niektorý z jazykov národnostných menšín, zaznamenávajú pokles záujmu zo strany rodičov a detí o vyučovanie v jazyku národnostných menšín. Dôvodom ich zníženého záujmu je veľmi malé alebo takmer nulové uplatnenie národnostného jazyka v bežnom živote a praxi.

Židovská národnostná menšina

Materinským jazykom väčšiny židovského obyvateľstva žijúceho na území Slovenska je slovenský, maďarský a nemecký jazyk. Podľa sčítania obyvateľstva SR v roku 2011 sa 460 obyvateľov prihlásilo k materinskému jazyku jidiš. Predpokladáme, že väčšinou išlo o skôr narodené osoby, ktorých počet sa neustále znižuje.

Z uvedeného vyplýva, že Židia na Slovensku používajú ako materinský jazyk jazyk majoritného obyvateľstva, prípadne jazyk niektorej z ďalších menšín žijúcich na tomto území. Žiaci a študenti navštevujú hlavne školy s vyučovacím jazykom slovenským, v menšom počte maďarským a ďalší študujú v zahraničí.

Príloha č.1

Štruktúra správy o stave národnostného školstva za rok 2013

1. Možnosti vzdelávania vo Vašom menšinovom jazyku

Zoznam škôl a školských zariadení, vzdelávacích inštitúcií a ich stručná charakteristika.

- a. materské školy,
 - b. základné školy, stredné školy,
 - c. vysoké školy,
 - d. iné druhy vzdelávania.
 - e.
2. **Možnosti vzdelávania vo Vašom menšinovom jazyku v mimoškolskej oblasti (neformálne vzdelávanie). Uved'te aj inštitúcie kde sa realizuje.**
- a. jazykové vzdelávanie detí a mládeže
 - b. jazykové vzdelávanie dospelých
3. **Inštitucionálne zabezpečenie výchovy a vzdelávania príslušníkov Vašej národnostnej menšiny**
- a. na úrovni ústrednej štátnej správy,
 - b. na úrovni miestnej štátnej správy,
 - c. na úrovni miestnych samospráv.
4. **Vybavenosť škôl a školských zariadení s vyučovacím jazykom Vašej národnostnej menšiny alebo s vyučovaním jazyka Vašej národnostnej menšiny**
- a. technické a materiálne vybavenie škôl,
 - b. učebnice a učebné pomôcky.
5. **Možnosti na ďalšie vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov vo Vašom menšinovom jazyku**
- a) možnosti vzdelávania budúcich pedagógov a možnosti ďalšieho vzdelávania absolventov v rámci kontinuálneho vzdelávania;
6. **Špecifiká výchovy a vzdelávania detí príslušníkov Vašej menšiny v školách a školských zariadeniach s vyučovacím jazykom slovenským**
- a) charakteristika špecifík,
 - b) riešenie špecifických otázok za súčasných podmienok,
 - c) nedostatky v riešení špecifických otázok,
 - d) návrhy riešení.
7. **Vzťah škôl a školských zariadení s vyučovacím jazykom slovenským a škôl a školských zariadení s vyučovacím jazykom Vašej národnostnej menšiny**
- a) spoločné programy alebo iné spôsoby spolupráce.
8. **Čo považujete za prioritu resp. potrebu riešenia v roku 2014**

Príloha č. 2

Pripomienky vznesené v procese prípravy Správa o stave národnostného školstva na základe článku 3, písmeno g) Štatútu Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny Rady vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť.

Pripomienka	Stanovisko spracovateľa relevantnej časti správy
<p>Pripomienka člena Dočasnej pracovnej skupiny za MŠVVŠ SR k časti správy za maďarskú národnostnú menšinu k textu:</p> <p><i>„Problémy sa vyskytujú so zabezpečením učebníc (preklady vo viacerých prípadoch nespĺňajú odborné kritériá, chýba vlastná tvorba, prekážky sú pri používaní a adaptácii učebníc z Maďarska, učebnice vlastivedy a dejepisu neobsahujú menšinové hľadisko).“</i></p> <p>Učebnice sú vytvárané transparentným procesom, schválené učebnice obsahujú schvaľovaciu doložku, ktorú vydáva ministerstvo na základe odborného posúdenia jej súladu s princípmi a cieľmi výchovy a vzdelávania a so štátnym vzdelávacím programom, pri plnení ktorého sa má používať.</p>	<p><i>Čiastočne súhlasíme so stanoviskom</i></p> <p>Odôvodnenie:</p> <p><i>Napriek pripomienke MŠVVŠ SR problémy uvedené v správe pretrvávajú, napríklad problémy sa naďalej vyskytujú s distribúciou a vydávaním učebníc dejepisu od autorov Simon, Kovács, sľúbené učebnice rešpektujúce tak slovenské, ako aj maďarské hľadisko na spoločnú históriu nie sú spracované.</i></p> <p><i>Na hlbšiu analýzu tohto problému a prijatie vhodných opatrení navrhujeme osobitné rokovanie s kompetentnými zástupcami maďarskej národnostnej menšiny.</i></p>
<p>Pripomienka člena Dočasnej pracovnej skupiny za MŠVVŠ SR k časti správy za maďarskú národnostnú menšinu k textu:</p>	<p><i>Čiastočne súhlasíme so stanoviskom</i></p>

„Zástupcovia maďarskej národnostnej menšiny žiadajú zadefinovať národnostné školstvo tak, aby bolo samostatnou integrálnou súčasťou a nie len akousi mutáciou školského systému na Slovensku.“

Formulácia je veľmi nejasná. „Národnostné školstvo“ nie je mutáciou „školského systému na Slovensku“. Výchova a vzdelávanie detí občanov patriacim k národnostným menšinám je súčasťou výchovy a vzdelávania podľa školského zákona a školy, v ktorých sa výchova a vzdelávanie uskutočňuje v jazyku príslušnej národnostnej menšiny, sú súčasťou sústavy škôl v SR.

Odôvodnenie: Súhlasíme, že národnostné školstvo je súčasťou školského systému na Slovensku, avšak nie samostatnou. Jazyk vyučovania nemôže byť jediným znakom, ktorí odlišuje tieto školy od škôl majority, nakoľko je potrebné reflektovať na osobitné potreby príslušníkov národnostných menšín aj obsahom výchovno-vzdelávacieho procesu.

Ústava SR zaručuje pre NM právo na vzdelanie v ich jazyku, ktoré má byť upravené zákonom. (A nie podzákonnými normami.) Úprava tohto práva v školskom zákone a iných súvisiacich zákonoch nepovažujeme za dostatočnú. Výkon práva na vzdelanie vo vlastnom jazyku je totiž potrebné vnímať v kontexte s ostatnými právami zaručenými v čl. 34 ústavy, teda spolu s právom na rozvoj vlastnej kultúry, právom na efektívnu spoluúčasť na rozhodovacích procesoch, právom na používanie jazyka v úradnom styku, ako aj s príslušnými ustanoveniami antidiskriminačného zákona, najmä v kontexte s jej ostatnou novelizáciou z roku 2013, týkajúcej sa vyrovnávacích opatrení súvisiacich s príslušnosťou k etnickej alebo národnostnej skupine. Všetky tieto okolnosti plne odôvodňujú prijatie komplexnejšej zákonnej úpravy týkajúcej sa vzdelávania príslušníkov a príslušníčok národnostných menšín. Rovnaký záver vyplýva aj z analýzy Rámcového dohovoru Rady Európy na ochranu národnostných menšín, ako aj z odporúčaní OBSE.

Ústava a medzinárodné dohovory majú prednosť pre zákonmi, a teda odvolávanie sa na existujúce zákonné a právne obmedzenia (odvolávanie sa na kompetenčný zákon, či dokonca vnútorný organizačný poriadok ministerstva ap.) nemôže byť odôvodnením pre

	<i>odmietanie komplexnej realizácie čl. 34 v jeho všetkých súvislostiach.</i>
<p>Pripomienka člena Dočasnej pracovnej skupiny za MŠVVŠ SR k časti správy za maďarskú národnostnú menšinu k textu:</p> <p><i>„Na ministerstve školstva navrhujeme posilniť oddelenie národnostného školstva.“</i></p> <p>Ide o zasahovanie do kompetencií služobného úradu ministerstva.</p>	<i>Nesúhlasíme so stanoviskom.</i>
<p>Pripomienka člena Dočasnej pracovnej skupiny za MŠVVŠ SR k časti správy za maďarskú národnostnú menšinu k textu:</p> <p><i>„Žiadame odbúranie administratívnej záťaže práce riaditeľov a pedagógov, zjednodušenie vedenia dvojjazyčnej dokumentácie škôl s vyučovacím jazykom maďarským.“</i></p> <p>Bolo by vhodné konkretizovať.</p>	<p><i>Čiastočne súhlasíme so stanoviskom</i></p> <p><i>Odôvodnenie: Súhlasíme a navrhujeme zriadiť osobitnú dočasnú pracovnú skupinu na spracovanie témy.</i></p>

<p>Pripomienka člena Dočasnej pracovnej skupiny za MŠVVŠ SR k časti správy za maďarskú národnostnú menšinu k textu:</p> <p><i>„Zo strany štátnych školských orgánov zabezpečiť informácie a odborné materiály pre školy aj v jazyku vyučovania.“</i></p> <p>Bolo by vhodné konkretizovať.</p>	<p><i>Čiastočne súhlasíme so stanoviskom</i></p> <p>Odôvodnenie:</p> <p><i>Ide napríklad o Štátny vzdelávací program, učebné osnovy, vzdelávacie štandardy a iné. Navrhujeme zriadiť osobitnú dočasnú pracovnú skupinu na spracovanie témy.</i></p>
<p>Pripomienka člena Dočasnej pracovnej skupiny za MŠVVŠ SR k časti správy za maďarskú národnostnú menšinu k textu:</p> <p><i>„Vo vzdelávacích štandardoch zohľadniť a rešpektovať kultúru a iné špecifiká príslušníkov maďarskej menšiny. Za týmto účelom žiadame rozšíriť celoštátne predmetové komisie na ŠPÚ pri prepracovaní ISCED-ov.“</i></p> <p>Štátne vzdelávacie programy a v nich obsahové a výkonové štandardy pre jednotlivé stupne vzdelania sú všeobecné, jednotné a záväzné pre všetky školy poskytujúce výchovu a vzdelávanie žiakom SR; pre školy s vyučovacím jazykom maďarským sú prispôbené v predmetoch „slovenský jazyk a slovenská literatúra“ a „maďarský jazyk a literatúra“; regionálne, kultúrne a iné špecifiká má každá škola možnosť zohľadniť v školskom vzdelávacom programe.</p>	<p><i>Čiastočne súhlasíme so stanoviskom</i></p> <p>Odôvodnenie:</p> <p><i>Súhlasíme a navrhujeme zriadiť osobitnú dočasnú pracovnú skupinu na spracovanie témy, nakoľko školský vzdelávací program neposkytuje dostatočný priestor na zohľadnenie potrieb príslušníkov menšín a z toho dôvodu školy s vyučovacím jazykom maďarským sú diskriminované.</i></p>

<p>Pripomienka člena Dočasnej pracovnej skupiny za MŠVVŠ SR k časti správy za maďarskú národnostnú menšinu k textu:</p> <p><i>„Pri tvorbe učebníc a pracovných zošitov vo väčšej miere zohľadniť osobitú kultúru a špecifiká príslušníkov maďarskej menšiny.“</i></p> <p>Schválené učebnice a pracovné zošity zohľadňujú štátny vzdelávací program, pri plnení ktorého sa majú používať.</p>	<p><i>Čiastočne súhlasíme so stanoviskom</i></p> <p><i>Odôvodnenie:</i></p> <p><i>V učebniciach by mali byť zohľadnené špecifiká, alebo by mali byť podporené formou rozvojových programov z fondov MŠ. Navrhujeme zriadiť osobitnú dočasnú pracovnú skupinu na spracovanie témy.</i></p>
<p>Pripomienka člena Dočasnej pracovnej skupiny za MŠVVŠ SR k časti správy za maďarskú národnostnú menšinu k textu:</p> <p><i>„Pri inšpekciách zabezpečiť inšpektorov ovládajúcich jazyk vyučovania.“</i></p> <p>Uvedené sa realizuje, školský inšpektor musí byť spôsobilý používať jazyk príslušnej národnostnej menšiny v súvislosti s náplňou pracovnej činnosti.</p>	<p><i>Čiastočne súhlasíme so stanoviskom</i></p> <p><i>Odôvodnenie: Napriek tomu v praxi sa vyskytujú problémy.</i></p>
<p>Pripomienka člena Dočasnej pracovnej skupiny za MŠVVŠ SR k časti správy za maďarskú národnostnú menšinu k textu:</p> <p><i>„V rozvojových programoch zabezpečiť prístup učiteľov k materiálom v jazyku</i></p>	<p><i>Čiastočne súhlasíme so stanoviskom</i></p> <p><i>Odôvodnenie:</i></p> <p><i>Rozvojovým programom sa rozumie program financovaný zo zdrojov</i></p>

<p>vyučovania (napr. v projekte riadeného ÚIPŠ Digitalizácia vzdelávania).“</p> <p>Nie je zrejmé, čo sa myslí pod rozvojovými programami.</p>	<p><i>Európskej únie. Navrhujeme zriadiť osobitnú dočasnú pracovnú skupinu na spracovanie témy.</i></p>
<p>Pripomienka člena Dočasnej pracovnej skupiny za MŠVVŠ SR k časti správy za maďarskú národnostnú menšinu k textu:</p> <p><i>„Odporúčanie spoločnej maďarsko-slovenskej zmiešanej komisie: v systéme ďalšieho vzdelávania umožniť absolvovanie kurzov aj v Maďarsku.“</i></p> <p>Uvedené je možné realizovať.</p>	
<p>Pripomienka člena Dočasnej pracovnej skupiny za MŠVVŠ SR k časti správy za rusínsku národnostnú menšinu k textu:</p> <p><i>„Udržanie v sieti škôl dvoch málotriednych rusínskych škôl - ZŠ Čabiny, okres Medzilaborce a ZŠ s MŠ Bajerovce, okres Sabinov, ktorým hrozí zánik v rámci racionalizácie škôl a školských zariadení“</i></p> <p>Uvedené je v kompetencii zriaďovateľa školy.</p>	<p><i>Nesúhlasíme so stanoviskom</i></p> <p>Odôvodnenie: systémové opatrenia v oblasti zachovania málotriednych škôl v sieti škôl na území SR a financovanie regionálneho školstva (základné školstvo) je plne v kompetencii MŠVVaŠ SR.</p>

<p>Pripomienka člena Dočasnej pracovnej skupiny za MŠVVŠ SR k časti správy za rusínsku národnostnú menšinu k textu:</p> <p><i>„Požiadavka na ministerstvo školstva o zavedenie rusínskeho jazyka ako povinne voliteľného predmetu v základných školách so slovenským vyučovacím jazykom (prostredníctvom úpravy štátneho vzdelávacieho programu), do ktorých školského obvodu patria rusínski hovoriaci žiaci 68-ich rusínskych obcí uvedených v Nariadení vlády Slovenskej republiky č. 534/2011 ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 221/1999 Z. z. ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania Slovenskej republiky patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20% obyvateľstva;“</i></p> <p>Výučba rusínskeho jazyka je v kompetencii riaditeľa školy prostredníctvom vydania školského vzdelávacieho programu.</p>	<p><i>Čiastočne súhlasíme so stanoviskom</i></p> <p>Odôvodnenie: napriek tejto skutočnosti je potrebné pre naštartovanie procesu vzdelávania v rusínskom jazyku vytvoriť systémové opatrenia vo veci tvorby školských vzdelávacích programov a sumarizácie všetkých legislatívno-administratívnych úkonov potrebných Tam kde je záujem) k zavedeniu výučby rusínskeho jazyka najmä v základných školách; o prijatých výstupoch a odporúčaniach (napr. formou usmernenia) môže ministerstvo informovať riaditeľov škôl prostredníctvom Okresných úradov - odborov školstva nachádzajúcich sa na území Prešovského a Košického samosprávneho kraja.</p>
<p>Pripomienka člena Dočasnej pracovnej skupiny za MŠVVŠ SR k časti správy za rusínsku národnostnú menšinu k textu :</p> <p><i>„Zabezpečiť kurz (výučbu) rusínskeho jazyka pre starostov, administratívnych pracovníkov obecných úradov a matrikárov v 68 rusínskych obciach uvedených v Nariadení vlády Slovenskej republiky č. 534/2011 ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 221/1999 Z. z. ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania Slovenskej republiky patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20% obyvateľstva.“</i></p>	<p><i>Doplňujúce vysvetlenie :</i></p> <p>Odôvodnenie: Ministerstvo školstva ako iniciatívny a odborný orgán v spolupráci s Ministerstvom vnútra SR, ktorému na základe kompetenčného zákona prináleží koordinácia vzdelávania zamestnancov obcí a vyšších územných celkov plniacich úlohy štátnej správy.</p>

<p>Nie je zrejmé, kto má úlohu zabezpečovať.</p>	
<p>Pripomienka člena Dočasnej pracovnej skupiny za MŠVVŠ SR k časti správy za rusínsku národnostnú menšinu k textu:</p> <p><i>„Na ministerstve školstva kompetenčne prebudovať Oddelenie škôl s VJNM a vzdelávania rómskych komunít Sekcie regionálneho školstva, s cieľom posilniť kompetencie a právomoci vo veciach národnostného školstva a priať do trvalého pracovného pomeru špecialistu na oblasť výchovy a vzdelávania v rusínskom jazyku“</i></p> <p>Ide o zasahovanie do kompetencií služobného úradu ministerstva.</p>	<p><i>Nesúhlasíme so stanoviskom</i></p> <p>Odôvodnenie: návrh, ktorý smeruje k posilneniu rozhodovacích kompetencií a personálnemu posilneniu príslušnej sekcie je legitímnou požiadavkou národnostných menšín (okrem rusínskej vznesenej v poslednom období maďarskou a ukrajinskou národnostnou menšinou); vychádzame tiež z kritizovanej skutočnosti, že ministerstvo nepripravuje novú koncepciu výchovy a vzdelávania národnostných menšín ani národné projekty smerujúce k podpore a rozvoju vzdelávania príslušníkov národnostných menšín (mimo detí z marginalizovaných skupín obyvateľstva).</p>
<p>Pripomienka člena Dočasnej pracovnej skupiny za MŠVVŠ SR k časti správy za rusínsku národnostnú menšinu k textu:</p> <p><i>„V materských školách nachádzajúcich sa v obciach s prevahou rusínsky hovoriaceho obyvateľstva pripraviť koncepciu výchovy v rusínskom jazyku a v rámci koncepcie riešiť úzko súvisiacu otázku prípravy kvalifikovaných pedagógov pre materské školy.“</i></p> <p>Uvedené je v kompetencii zriaďovateľov a riaditeľov.</p>	<p><i>Čiastočne súhlasíme so stanoviskom</i></p> <p>Odôvodnenie: je však potrebné prijať východiská k riešeniu problému nedostatku pedagógov pre materské školy dotýkajúceho sa nie len rusínskej, ale aj ďalších národnostných menšín a táto otázka by mala vychádzať z dokumentu Koncepcia výchovy a vzdelávania národnostných menšín, ktorý je potrebné pripraviť.</p>

<p>Pripomienka člena Dočasnej pracovnej skupiny za MŠVVŠ SR k časti správy za ukrajinskú národnostnú menšinu k textu:</p> <p><i>„Riešiť financovanie národnostných škôl podľa ich potreby na osobné /mzdy/ a prevádzkové náklady. Školy s vyučovacím jazykom ukrajinským alebo s vyučovaním jazyka ukrajinského majú spravidla menší počet žiakov, a preto je nevyhnutné zvýšiť normatívy na žiaka a tiež ročný príspevok štátu na záujmovú a mimoškolskú činnosť. Vzhľadom k tomu, že niektoré ZŠ s vyučovacím jazykom ukrajinským alebo s vyučovaním jazyka ukrajinského sú v pohraničných oblastiach a majú dobré kontakty s Poľskom a Ukrajinou, je potrebné zvýšiť finančné prostriedky na rozširovanie partnerských kontaktov.“</i></p> <p>Financovanie škôl a školských zariadení zaradených do siete a poskytovanie nenormatívnych finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu, ako aj iné zdroje financovania upravuje zákon.</p> <p>Pri normatívnom financovaní sa zohľadňuje aj vyučovací jazyk školy.</p>	
<p>Pripomienka člena Dočasnej pracovnej skupiny za MŠVVŠ SR k časti správy za ukrajinskú národnostnú menšinu k textu:</p> <p><i>„V procese nevyhnutnej asimilácie a zvýšenej migrácie, ktorá prináša vyľudňovanie obcí na národnostne zmiešanom území je potrebné znížiť limit počtu žiakov v triedach ukrajinských národnostných škôl.“</i></p>	

<p>Prijaté ustanovenia školského zákona, ktoré ešte nenadobudli účinnosť: Ak je na území obce zriadená základná škola, v ktorej sa výchova a vzdelávanie uskutočňuje v štátnom jazyku a súčasne v jazyku príslušnej národnostnej menšiny, alebo ak je na území obce zriadená základná škola, v ktorej sa výchova a vzdelávanie uskutočňuje v štátnom jazyku a súčasne základná škola, v ktorej sa výchova a vzdelávanie uskutočňuje v jazyku príslušnej národnostnej menšiny s rovnakým zriaďovateľom, určený najnižší počet žiakov v triede sa môže znížiť o dvoch žiakov. Zriaďovateľ základnej školy môže určiť v osobitných prípadoch aj nižší počet žiakov v triede, ako je určený počet žiakov. Za osobitný prípad sa považuje aj vzdelávanie žiakov v jazyku národnostnej menšiny, ak v okruhu 6 kilometrov od miesta trvalého pobytu žiaka nie je žiadna iná základná škola s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny.</p>	
<p>Pripomienka člena Dočasnej pracovnej skupiny za MŠVVŠ SR k časti správy za ukrajinskú národnostnú menšinu k textu:</p> <p><i>„Zriadiť miesta pre pracovníkov z radov ukrajinskej národnosti v príslušných orgánoch zodpovedajúcich za riadenie školstva.“</i></p> <p>Ide o zasahovanie do kompetencií služobného úradu ministerstva.</p>	
<p>Pripomienka člena Dočasnej pracovnej skupiny za MK SR k časti správy za maďarskú národnostnú menšinu k textu:</p> <p><i>„Nedostupnosť informácií a odborných materiálov v oblasti školstva v maďarskom jazyku (Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, Ústav informácií a prognóz školstva, Iuventa a iné), a je potrebné aby orgány verejnej moci a nimi zriadené inštitúcie v oblasti školstva svoje informácie a materiály zverejnené na webových sídlach a nimi zriadených portáloch, materiály distribuované pre školy a školské zariadenia sprístupňovali aj v maďarskom jazyku“.</i></p>	<p><i>Nesúhlasíme so stanoviskom</i></p> <p>Odôvodnenie: Zavedenie maďarského jazyka v komunikácii uvedenej v správe sa nenavrhuje na úkor štátneho jazyka. Ak na realizáciu navrhovaného opatrenia je potrebné vykonať legislatívne zmeny, navrhujeme MŠVVŠ SR, aby takéto zmeny inicioval.</p>

Zaradenie tohto bodu zjavne súvisí s autorovou neznalosťou platnej právnej úpravy v oblasti používania jazykov v Slovenskej republike. Orgány verejnej moci a nimi zriadené právnické osoby sú povinné vo svojej činnosti používať štátny jazyk a všetky písomné materiály zverejňovať na svojich webových sídlach v štátnom jazyku. Rovnako všetci učitelia vrátane učiteľov na školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín sú zo zákona povinní slovom aj písmom ovládať slovenský jazyk, ktorý je štátnym jazykom na území Slovenskej republiky a ako taký plní úlohu dorozumievacieho prostriedku medzi jednotlivými orgánmi a inštitúciami v Slovenskej republike, ktoré sú zo zákona povinné používať vo vzájomnom styku štátny jazyk. Táto povinnosť sa vzťahuje aj na zasielanie písomných materiálov školám s vyučovacím jazykom národnostných menšín, a preto nie je možné vyžadovať ich vypracúvanie a zasielanie v menšinových jazykoch.

V tej istej časti textu je potrebné vypustiť bod h). V celoštátnych projektoch je nevyhnutné používanie štátneho jazyka, ktorý je zrozumiteľný všetkým učiteľom na školách v Slovenskej republike, keďže zákonnou povinnosťou každého učiteľa – učiteľa v školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín nevynímajúc – je ovládanie štátneho jazyka.

Príloha č. 3

ZVÄZ MAĎARSKÝCH PEDAGÓGOV NA SLOVENSKU

SZLOVÁKIAI MAGYAR PEDAGÓGUSOK SZÖVETSÉGE

945 01 KOMÁRNO, P.O.Box 49, tf.: 0903 931043, e-mail: pek@szmpsz.sk

Galanta, 8.10.2013

Vážený pán

Dušan Čaplovič
minister školstva
Ministerstvo školstva SR
813 30 Bratislava, Stromová č.1

Vážený pán minister!

Dovoľte mi, ako členovi Vašej rady pre národnostné školstvo sa vyjadriť k pripravovaným zmenám vo financovaní základných škôl.

Som toho názoru, že vláda, i napriek aktuálnemu nepriaznivému hospodárskemu vývoju nášho štátu by mohla investovať viac finančných prostriedkov do školstva, do vzdelania, do budúcnosti obyvateľov našej krajiny.

V podmienkach súčasného rozpočtu pre školstvo chápem MŠ SR a Vás pán minister, a súhlasím so snahami, aby financovanie prevádzky škôl bolo čo najefektívnejšie a porovnateľné s okolitými štátmi.

Z návrhu zmeny zákona č. 245/2008 Z.z. , a z pripravovanej úpravy financovania sa však dá predpokladať, že ďalšia existencia škôl s malými počtami žiakov je ohrozená, že zriaďovatelia týchto škôl v budúcnosti nebudú schopní prevádzkovať tieto školy. Týka sa to málotriednych škôl v menších obciach, hlavne v obciach na slovensko-maďarskom zmiešanom území, a plnoorganizovaných základných škôl s malými počtami žiakov.

V snahe zmierniť dopady nielen dôsledkom zmeny financovania, ale aj z dôvodu, že súčasné normatívne financovanie na žiaka je pre tieto školy nespravodlivé, navrhujem Vám zvážiť moje návrhy na rozšírenie kompenzácie aj na nižšie počty žiakov ako 150.

Aj v prípade, že by sa zmenil súčasný spôsob financovania, prosím Vás, aby ste brali ohľad na vyváženosť nového systému , aby v prípade odhodlania miestnej komunity zachovať miestnu školu aj s menšími počtami žiakov, dostali školy šancu na prežitie, a plniť svoju dôležitú úlohu v živote obcí.

V prípade zániku škôl treba zabezpečiť bezpečné cestovanie 6 - 9 ročných detí školskými autobusmi, prevádzkovanie ktorých môže byť finančne a organizačne náročné.

S pozdravom

Pék László, predseda ZMPS

Časť listu tvoria Prílohy I. a II.

Miera kompenzácie pre počet žiakov na škole:

Berú sa do úvahy počty žiakov na plneorganizovaných školách 1. – 9.

1-150	1,495	rozdiel 0,042	chyba?, dôvod?
151	1,453	0,006	
152	1,447		
.			
.			
249	1,004	rozdiel 0,004	
250	1,000		

Pre plneorganizované školy navrhujeme kompenzáciu rozšíriť pre počet žiakov medzi 150 a 110.
44 + 65 = 109 je najnižší počet žiakov podľa návrhu MŠ.

110	1,700
111	1,695
.	
120	1,650
.	
130	1,600
140	1,550
.	
145	1,525
146	1,520
147	1,515
148	1,510
149	1,505
150	1,500

Navrhovaná miera kompenzácie pre počty žiakov na nižšom stupni ZŠ (len pre 1.-4.):

5	2,62
6	2,60
7	2,58
8	2,56
9	2,54
10	2,52
.	
15	2,42
20	2,32
30	2,12
40	1,92
.	
.	
50	1,72
51	1,70
52	1,68
53	1,66
54	1,64
55	1,62
56	1,60
57	1,58
58	1,56
59	1,54
60	1,52
61- a viac	1,50

Ak sa neurčí miera kompenzácia po jednom žiakovi, pre premene na inú skupinu dochádza k inverziám.

6-10	2,6	
11-15	2,5	
16-20	2,4	
21-25	2,3	
26-30	2,2	
31-35	2,1	
36-40	2,0	
41-45	1,9	$45 \times 1,9 = 8,550$
46-50	1,8	$46 \times 1,8 = 8,280$
51-55	1,7	
56-60	1,6	
61- a viac	1,5	